

Budapest.

33-34. szám. 1895. augusztus 17.

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY.

A Népnevelők Budapesti Egyesületének tulajdona s

A HAZAI TANÍTÓK ORSZ. BIZOTTSÁGÁNAK HIVATALOS KÖZLÖNYE.

XXX. ÉVFOLYAM.

FELELŐS SZERKESZTŐ

Kónesek Lajos.

KIADÓ:

„MINERVA“-nyomda.

Megjelenik minden szombaton.

Előfizetési ára: egész évre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

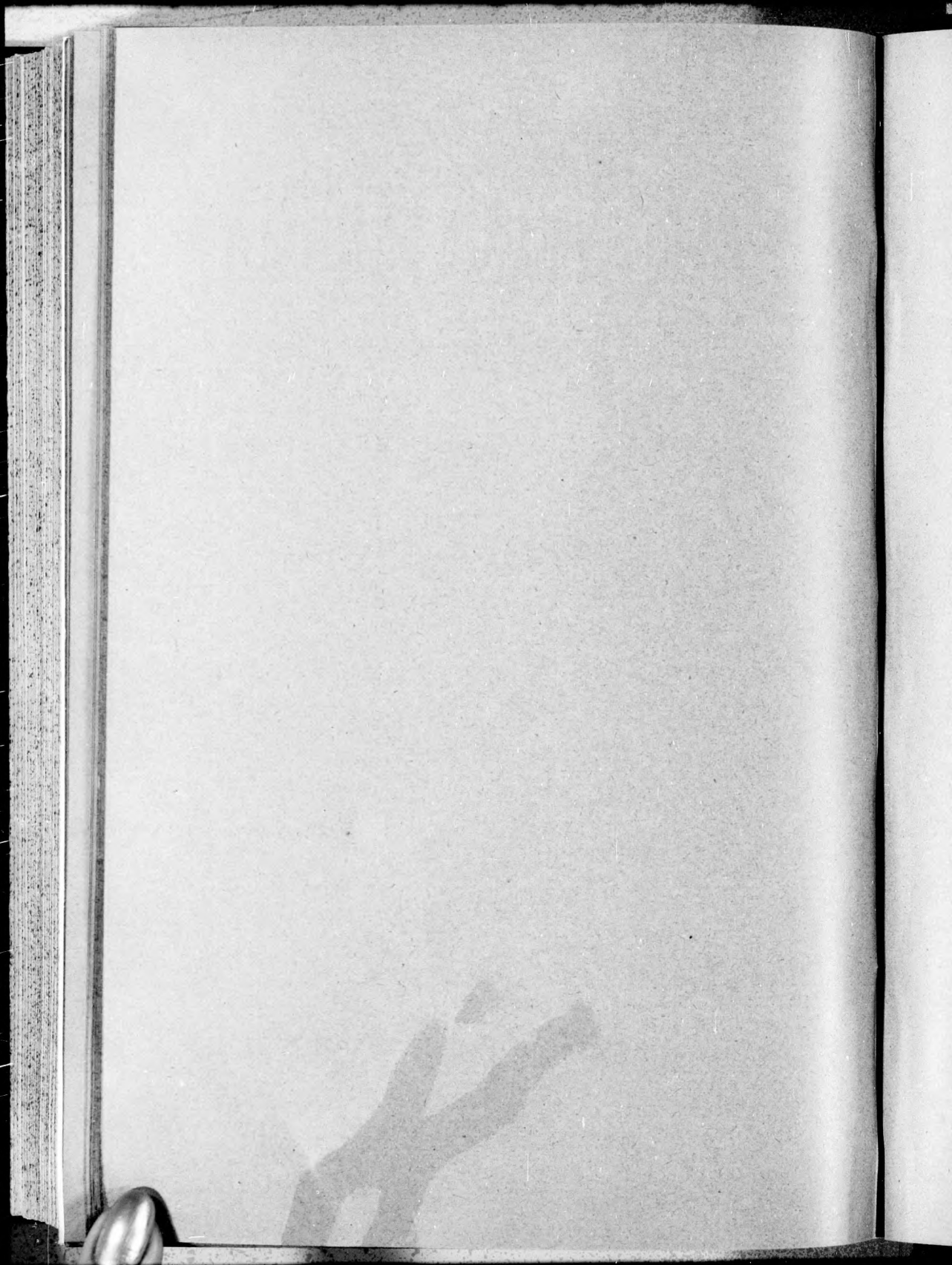
A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőhöz (lakik: Budapest, I. ker., Csaba-utca 2. szám I. em.) intézendők.

Tagsági díjak **Cservenka Ferencz**, egyes. pénztárhoz (lakik: Budapest, VII. ker., Rottenbiller-utca 27. szám) küldendők.

Az egyesületi tagok részéről érkező reklamációkat és egyéb tudakozásokat **Hajós Mihály** titkár (Budapest, I. Attila-utcai el. iskola) intézi el.

Előfizetési pénzek, reklamációk és hirdetések a kiadóhoz: „Minerva“ kő- és könyvnyomda-intézethez (Budapest, V., Sas-utca 29. sz. alá) küldendők.

BUDAPEST, 1895.

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY.

Felölős szerkesztő: **KONCSEK LAJOS.**

Laptulajdonos: A „Népnevelők Budapesti Egyesülete.”	Kiadó: „MINERVA”-nyomda, V., Sas-utca 29.
Megjelenik e lap minden szombaton. Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 4 ft Fél évre . . . . . 2 - Negyed évre . . . . . 1 - Pályázatok és egyéb hirdetések petit soronkint 10 kerral számíttatnak. — Kéziratok nem küldetnek vissza. —	A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőhöz: Budapest, I., Csaba-utca 2. sz. I. em. előfizetési pénzek, reklamációk és hirdetések a kiadóhoz: „MINERVA” kö- és könyvnyomdás-intézethez: (V., Sas-utca 29. sz. alá) küldendők.

TARTALOM: Reformtörökvések. — A magyar karakter tudatos fejlesztése és ápolása. (Vége). Szentgyörgyi Lajos. — Az évrő vizsgálatokról. Telepi. — Tárca. Pestalozzi emlékezete. (Vége). Banyai Jakab. — A nyelvtan érdekében. Molinári. — A szegénynevelő intézetekről. Magyar József. — Tárca. A mi Jósánk. Deák Gyula. — A kultuszminiszterium új beosztása. — Könyvismertetés. Eperjessy István. — Elhelyezési kimutatás. (Vége). — Levelzés. Schön József. — Iskolai értesítők. — Irodalom. — Vegyesek. — Szerkesztői üzenetek.

Reformtörökvések.

Reform-törökvéseink alapos indoklásának fejtegetését mellőzöm most. Nem mintha alapos indokokban szükkölködném, hanem mivel azoknak ismételt fejtegetése már lejárt dolog. Mert akkor, midőn a szakvélemény megparányi közvéleményünk is meghallgatásra találtak felsőbb körökben; akkor, midőn legilletékesebb helyről is elhangzott már a reformok szükségessége és azoknak okkal-móddal leendő keresztülvitele kilátásba is helyzetetett és e kilátásba-helyezés csak a lehetőség és alkalmosszerűséghez köttetett; az indokok ismételt fejtegetésébe bocsájtkozni felesleges dolog lenne.

A reformok korszakát éljük. Azaz, hogy már benne vagyunk. Kimondatott a népoktatás, illetve az ezt szabályzó törvények revíziójának szükségessége. A munkaprogram, jobban mondva, a napirend megvan állapítva: a népoktatási törvény reformja. És ebben nincs véleménykülönbség, közös, egyhangú a megállapodás.

De véleménykülönbség van arra nézve, hogy a reformot miként vigyük keresztül?

Ehhez a „mikénthez” szóljunk hozzá! E tekintetben jussunk megállapodásra!

* * *

Én azt hiszem, hogy bármily nehéz megtalálni e tekintetben a Rómába vezető utak legmegfelelőbbjét, még sem lehetetlen az. Csak óvakodnunk kell azon balhiedelemtől és inkább ideális, mint reális feltevéstől, hogy a legjobb út: a legrövidebb. Mert a rideg, a körülményeket, a jelen állapotait és a jövő következményeit semmibe, avagy nagyon kevésbe vevő radikális eljárás meglehet, hogy a legrövidebb lenne, de aligha a legcélszerűbb, a legmegfelelőbb.

Hasonlítsuk reformmunkánkat egy nagy épülethez! Ha az épület egyes részei hasznavehetetlenekké és javíthatatlanokká váltak, úgy az épület renoválása egészen más munkát követel, mint akkor, ha az épület a maga egészében „keresztül-kasul“ rozoga.

Első esetben megelégszünk az elavult részeknek újakkal való feleserelésével, utóbbiban pedig az egész épület lerombolása válik szükségessé, hogy helyette egész újat építhessünk.

A népoktatásunkat szabályozó törvények épülete — istennek hála — nem egészen rozoga, csak egyes részei avultak el. De ezeknek — elavulás okozta — hasznavehetetlenségük olyan, hogy azoknak helyreállítását „a toldás-foldás“ féle javítás által nem eszközölhető, hanem igen is eltávolítást és újakkal való helyettesítést igényel.

Szóval népoktatási törvénykezésünk nem egészében, csak részleteiben követel radikális reformot. Radikálizmust! — de csak részlegest.

Nézzük csak alaptörvényünket és az ebből kifejlődött többit is: — az 1868. évi 38., — 1876/28., 1879/18. stb. rendelkezéseit!

Találunk bennük sok jót. Olyat, hogy jobbat nem teremthetünk. De fogunk találni benne olyat is, a mi már lejárt, elévült és elavult dolog; a mi valamikor jó lehetett, de a mi nemcsak a második millenium korszakába nem illik, de a mit még a 19 század sem tűrhet meg.

A fizetés és nyugdíjra vonatkozó törvényeket azért nem említettem, mivel azok még pályások, újdonszülettek. Hadd lássuk, miként fejlődnek. De különben is oly természetűek, hogy bármikor revideálhatók és intézkedéseik a fentemlített törvények netáni módosításával eo ipso változás alá kell, hogy essenek.

Az 1868. évi XXXVIII-iki — idő előtt elvénült — t. cz. kimondja és biztosítja:

- a) a tankötelességet, tanszabadságot;
- b) megállapítja népoktatási tanintézetek körét és megnevezi az iskola fentartókat;
- c) az iskola-fenntartási jogot, kötelességet és szabadságot;
- d) az egyes tanintézetek tananyagát és tannyelvét és
- e) a tanítóképzést.

Vannak benne egyéb dolgok esirái is, minők — eltekintve a hatályon kívül helyezett §§-tól — az iskolai hatóságok, a tanítók testülete, ezeknek ellátása stb. stb. De ezek mind más törvényekben vagy szabályrendeletekben nyertek kisebb-nagyobb fejlesztést, amint az alábbiakban látni fogjuk.

Az 1876. évi XXVIII. t. cz. pedig a népiskolai hatóságokról, a felügyeletről és fegyelmi ügyekről szól.

Az 1879. évi XVIII. t. cz. pedig a magyarnyelv tanítást szabályozza; míg a tanítók ellátásáról a 2 rendbeli nyugdíjtörvény és a legújabb fizetésrendezésről szóló törvény (az 1868. évi 38. t. cz. egy bérmált vagy konfirmált része) gondoskodik.

Ime! vázlata ama törvényeinknek, melyek ügyünket szabályozzák és azt előmozdítani hivatvák, — és melyekről általános a vélemény. úgy fent, mint lent is, hogy jelenlegi állapotukban fenn nem tarthatók.

Nézzük most már, mi bennök a jó, mi bennök (és mennyiben) a rossz és végre mi hiányzik belőlük?!

Azaz, hogy a mi bennök van, az mind szükséges, de sok jó és szükséges hiányzik belőlük, illetve csak a csirája van meg bennök. Vegyük tehát ezeket egyenkint, megfelelő sorrendben!

* * *

A tankötelezettség és tanszabadságról. Mit mondanék erről egyebet, mint azt, mit az 1892. év július hó 5-én Fehértemplomban tartott Délm. tanító-egyleti nagygyűlésen mondtam hasonlóczimű előadásomban. Ime akkori előadásom egész terjedelmében:

„Midőn 2—3 évvel ezelőtt (1889-ben), az akkor megjelent „Nemzeti Iskola” cz. folyóiratban a tankötelezettségről és tanszabadságról egyet mást elmondani szerencsém volt, czikkecskémet im így kezdtem: „Tankötelezettség! Furcsa kifejezés, de hát körülményeink olyanok, hogy kötelezni kell az embereket arra, hogy művelődjenek és hogy ezáltal az állam derék honpolgárajvá lehessenek. De még furcsább ily körülmények közt a tanszabadság. Ép annyi, mintha mondanók: te katonaköteles vagy, azonban apádnak joga van azt a regimentet kiválasztani, amelyben szolgálni akarsz.”

Eme bevezető soraimat most is egy betűig aláírom és midőn ezt teszem, nem habozom kijelenteni, hogy eme nevezett furcsaságokat most is még fenntartandóknak vélem; nemesak azért, mert a törvényt — míg törvény — tisztelni és tiszteltetni kell. Hanem azért is, mivel úgy a tankötelezettséget, mint a tanszabadságot is, a népnevelésre nézve hatalmas és erős tényezőknek ismerem el.

Hazánk népe, honpolgáraink, nemesak vallásra és nyelvre nézve, hanem — hasonlóan más nemzetekhez — műveltség tekintetében is poliglott nemzetet képeznek.

Már pedig különböző egyéneknek egyforma mértékkel nem mérhetünk. Míg némelyeknek elegendő az, ha alkalmat szolgáltatunk a művelődésre, addig másokat erre kényszerítenünk kell. A mit némelyek szabadon, önkéntesen cselekszenek, azt másoknál csak kényszer útján érhetjük el; a miből következik, hogy a tanszabadság ép úgy, mint a tankötelezettség is fenntartandó s az intéző köröknek kötelessége arról gondoskodni, hogy úgy az egyikre, mint a másikra vonatkozó intézkedéseik a legpontosabban végrehajtassanak s arról is gondoskodni, hogy szükség esetén, amennyiben a meglévő intézkedések a körülmények megváltozása következtében tarthatatlanokká válnának, azokat is megváltoztassák.

Az intéző körök azonban előbb meghallgatják a köz- és szakvéleményt és csak úgy fognak bele a reformálásba.

Csakhogy, sajnos! tanügyi közvéleményről nálunk alig lehet szó; a tanügy nálunk még mindig ötödik kerék számba megy, de jól esik hinnem, hogy ami késik, nem múlik.

Szakvélemény tekintetében azonban nem panaszkodhatunk.

Ezért bátorkodom én is a tankötelezettségre és tanszabadságra vonatkozó tanulmányozásom eredményét jelen előadásomban kifejezésre juttatni, azt a m. t. nagygyűlés ítélete alá bocsájtani és kérni a t. gyűlést, hogy amennyiben ez helyesnek bizonyúlna, magáévá tenni és ez esetben figyelembe vétel végett, az illetékes köröknek is bemutatni sziveskedjék.”

* * *

Most már az a kérdés, hogy ezen két fontos tényező, a tanszabadság meg a tankötelezettség mostani állapotukban megfelelnek-e a mi speciális körülményeinknek vagy sem? s ha nem, miképen lehetne a bajon segíteni.

Hogy az első kérdésre más feleletet, mint „nemet“ nem adhatunk, az nagyon is természetes; hiszen egy századnak negyedrésze elmúlt már anélkül, hogy elértük volna azt, a mit elérni akartunk, t. i. hogy az általános népnevelés és népművelődés áldásaiban nem részesülök száma, nemzeti önéletünk és fenntartásunk érdekében, lehetőleg elenyészszék. Bizonyítják eme állítást a statisztikai adatok és ezeknél szomorúbb, valódibb képet nyújtanak közvetlen tapasztalataink.

S valjon mik lehetnek ennek okai?

Szerény véleményem szerint semmi más, mint az, hogy a törvény és erre vonatkozó utasítások intézkedései általában véve nem hajtának végre és ha végre is hajtának, a végrehajtás nem úgy történik, a hogyan kellene és ezenkívül ezen intézkedések úgy, a mint vannak, nem célszerűek.

Akárhány esetet mutathatunk fel, amidőn némely szülők a tanszabadsággal kijátszszák a tankötelezettséget; akárhányat, a midőn a tanszabadsággal — akár akarva daczból, akár akaratlanul tudatlanságból — visszaélnék és sokféle okoknál fogva büntetlenül maradnak; akárhányat tudnánk előszámlálni, a kik vétkeznek a tankötelezettség ellen és mégis kikerülnek a büntetést . . . . . s mindez a közjó ártalmára, a nemzet kontójára történik.

A népnevelés ezáltal szenved és vele együtt a nemzet is, melynek mindannyian tagjai vagyunk. S mindez csak azért történhetik, mivel még mindig nélkülözzük a kellő direkt intézkedési körrel felruházott szak-ellenőrzést és mert a törvény végrehajtása és közvetlen ellenőrzése oly egyénekre bízatik, kik:

1-ször, semmit sem akarnak tenni a tanügy érdekében, mert hát a tanügy amolyan gyümölcsfa, mely nagyon is gondos ápolást igényel, de a kitarató munka és ernyedetlen szorgalom jutalmával, az élvezhető eredménnyel várokozttat;

2-szor, mert az ellenőrző és végrehajtó körök annyi végrehajtással, annyi ellenőrzéssel láttatnak el, hogy szinte fizikai lehetetlenség mindannak eleget tenni, nem is említve azt, hogy ezen ellenőrzők és végrehajtók — kiváló tisztelet a kivételeknek — legtöbb esetben ahhoz mitsem értenek;

3-szor, mert a törvény és az ezek alapján kiadott utasítások nem eléggé határozottak és nem is eléggé szigoruak;

4-szer, mivel a tanító, kitől most már meglehetősen műveltséget követelnek, még mindig gondnokság alatt áll és szabadon, függetlenül és közvetlenül nem mozoghat s ha mozog is, fűtől-fáig kell mennie s ekkor is kétséges a siker; hogy miért, azt elhallgatom, hiszen mindnyájan jól tudjuk ezt.

S mindezen bajok onnan erednek, hogy a tanügy nélküli amaz szervezeti, és önállóságot, minő pl. az igazságszolgáltatás-é, stb.

Avagy a község előljárósága legyen-e az, mely a tanügyre vonatkozó törvényeket végrehajtsa? Hiszen az ily előljáróságok legnagyobb részben még fel sem tudják fogni a tanügy hasznos voltát és sokszor

az iskola és a tanügy kárára épen iskolai dolgokkal akarnak kedveskedni választóiknak, hogy népszerűsége tehesse nek szert.

Avagy attól a jegyzőtől reméljük valamit, kinek annyi a parancsoló, meghagyó, felhívó és utasító ura, mint a hány tanulója van egy osztatlan népiskolában működő kartársnak? Kinek tegyen ez is eleget?

Mindenesetre az iskolaszék vagy gondnokság felhívása az, mely még várhat elintézésre, mert hiszen az iskolaszék, a gondnokság is amolyan lúdmadár, melynek szárnyai vannak ugyan, de nem igen „jól” tud repülni. Aztán meg ha bekövetkeznék is egy fegyelmi vizsgálat féle, a miért az említett felhívás kellőleg el nem intéztetett, a védelem, a mentegetés a legkönnyebb, mert mint mondám: törvényes intézkedéseink nem eléggé határozottak. Csakugyan erre mondhatni, bárhogyan is forgatjuk a §. alakját mindig §. marad az.

A tanító azonban mit sem tehet. Avagy az iskolaszéknek vagy gondnokságnak bemutatja az igazolatlan mulasztásokat? S aztán kérдем: az általa beadott mulasztások mikor lesznek megbüntető?

Tudok nem egy esetet, hogy már férjnél levő asszony szüleitől hajtották be az 50 krnyi büntetést, a miért az asszony annak idején — leány korában — igazolatlanul mulasztott. De mondjuk, hogy gyorsabban is foganatosítják a mulasztások megbüntetését, mégis a mostani organizáció mellett 3—4 hét is eltelik, míg a büntetés foganatosítva lesz! Kérдем most már: van-e az ily büntetésnek hatása? Én azt hiszem, hogy nincsen. A büntetésnek csak akkor lesz hatása és vele csak akkor fogjuk célunkat, a mulasztások megakadályoztatását, elérni, ha azonnal foganatosítatik, vagyis Vargyas kir. tanfelügyelő úr szavaival élve: „minden mulasztás azonnal megtorlandó, mert a népmíveltség emelkedése eskis a tankötelezettség pontos végrehajtásán sarkallik”.

Ugyanez áll a tanszabadság ellenőrzéséről is, amidőn ugyanis az ellene vétők megtorlásának az a célja, hogy a tanszabadság ne játszsza ki a tankötelezettséget.

A tanszabadság kissé megszorítandó és pedig olyformán, hogy az azt igénybe vevők azon esetre, ha a törvényben előírt és a nevelői tanításra vonatkozó határozmányoknak eleget nem tehetnek, azt elveszítsék. Mert ne feledjük ám azt, hogy a tanszabadságnak nem lehet az a célja, hogy a család és iskola közti távolság mindinkább nagyobbodjék, hanem ellenkezőleg az, hogy a család az iskolához észrevehetőleg közeledjék. S midőn a tanszabadságot megadjuk, ne mulasztjuk el nagyon is félteni a nevelés hazafias és nemzeti oldalát Erről azonban majd később szölok.

Tehát az eddig elmondottak alapján kimondhatjuk, hogy a tankötelezettségre és tanszabadságra vonatkozó összes törvényes intézkedések hatályon kívül helyezendők és ujakkal, megfelelőbbekkel pótlandók, — a tanügyi organizációt rendezni, úgy szólván teremteni kell.

Ez pedig maga után vonja eme kérdés feltevését: minők legyenek az új intézkedések és az új organizációban miként történjék ezeknek végrehajtása?

Mielőtt azonban eme kérdésekre a feleletet megadnám, jónak látom megismertetni azon véleményeket, melyek a tankötelezettségre, illetőleg a tanszabadságra vonatkoznak.

(Folyt. követk.)

A magyar karakter tudatos fejlesztése és ápolása.

„Tekintsen Ön így ír Kossuth Hermann Ottónak, tekintsen ön arra a szerencsétlen „Előszoborra“ amott éjszak felé. Az emberiségnek kínban, keservben oly iszonyatosan gazdag történetében nincs irtózatosabb lap, mint az, melyre a lengyel russifikációjának törekvése írva S ez a mártyr nemzet ott áll védtelenül egy lábbal az erőszak kőpadján, másik lábbal a jellem dekraváló csábítás és vesztegetés siklóján több mint egy század óta. Egyedüli paizsa a kiolthatatlan nemzeti önérzet. De ezen paizsról lepattantak az erőszak és ármány minden nyilai. Ah, mert a lengyel nyelv, a lengyel nemzeti típusz megőrzésének ösztöne nem pusztá szívósság a lengyelnél saját hazájában, mint az pl a csángó magyaroknál Roumániában. Ott van abban a mult minden dicsőségének, minden hibáinak, minden szerencsétlenségének, a jelen minden keservének, a jövő minden reményének érzete, mely a lengyel névhez kötve van. Más rugók vannak az érzelmek terén működésben, mint a physikai mechanizmus ama törvényei, melyekre Ön hivatkozik. Ezek öntudatlanul működnek, amott az öntudat emeli ki az embert a chemia és mechanika köréből. S az „Előszobor“ mellüregében a nemzeti önérzet minden „irtás“, minden „vegyülés“, minden „tovamozgás“ daczára felkölti nemzedékről nemzedékrea megtörhetetlen életerő amaz önbizalmas dallamát: „Nem vész el Lengyelhon, a mig mi élünk“ (Jesty polszka, nie żginela, dokut mi żyjeme).“

Ha az egyes nemzetek jellemző tulajdonságait, vagyis a nemzeti karakter alkotó részeit értékük szerint vizsgáljuk, ugy találjuk, hogy azok éltek legtovább, azok szilárdították legbiztosabb talajhoz jövőjük fundamentumát, kikben a természet adta alkalmazkodáson kívül a jeles tulajdonságoknak nagy száma van meg. És ez természetes. A nemes fémek a rozsdá nem fogja; az idő bomlasztó erejének ellentáll s évezredek multán is oly tündöklő, mint azelőtt volt. S jeles tulajdonságuk mint nemzeti erények a nemzeti karakternek mindmennyi nemes fémei. Minél számosabbak a nemzeti erények, vagyis a nemzet jeles tulajdonságai, annál tündöklőbb és tartósabb maga a nemzet is. Vagy Eötvöst idézve: „A nemzetek, miként az ásványok, azon arányban állanak ellent az idő romboló hatásának, a mily arányban több nemesebb elemet foglalnak magukban.

Mi istennek jó voltából immár 1000 éves történelmi multtal dicsekedhetünk. S hogy ma is élünk, sőt a balsorsnak annyi fergetegei között biztosan haladunk a műveltségben mind magasabbra, magasabbra: világos tanúságtétele ez annak, hogy léteztek és léteznek nemzetünkben oly jeles tulajdonságok, melyek az idők viharával mindenha képesek voltak dacolni.

Ezeket kell fejlesztenünk, ápolnunk és szakadatlanul erősíteniünk. De a napban is vannak sötét foltok. És igaztalanok lennénk magunk iránt, ha az önbírálat alkalmával csupán a fényoldalakat keresnők és látnók. Mert valamint egyesekre, ugy egész nemzetekre is ráillik Ebersnek ezen szép mondása: Homo sum . . . azaz: Ember vagyok az ember minden hibáival és minden erényeivel.

A magyar, valljuk be nyíltan, hisz a nyíltság is a magyar karakter jeles tulajdonságaihoz tartozik, hirtelen gyul lángra; nagy

tüzzel ég; de tüze hamar lankad. Míg a lelkesedés tüze tart, nagy dolgokat visz véghez. De ha terve nem sikerül, ha kudarcot vall, lemondóvá lesz s másodsor nem kíséri meg ugyanazt. És ebben az orozslánhoz hasonlít, mely, ha elhibázza az első lépést, szégyenkezve vonul hátra.

Ez a tulajdonság t. gyűlés nem a mai korba való. Ma csak a szívós kitartás a pálmakoszorú.

Guyon, midőn a branyicskői magaslatok elfoglalását többször hasztalan kísérlette meg, pihenése közben a hegyoldalon egy hangyát pillantott meg, mely terhével mintegy százszor bukott vissza egy kötuskó sima oldaláról. De százegyedszer mégis sikerült áthatolnia az akadályon. A tábornok látva a szívós kitartást, mondják, így kiáltott fel: „Nem tűrhetem, hogy egy nyomorult féregben több kitartás legyen, mint bennem. Előre! A magaslatokat el kell foglalnunk!” És úgy lőn.

Mi tanítók tudjuk csak igazán t. gyűlés, mily óriási küzdelemre és kitartásra van szükségünk, ha azt akarjuk, hogy eredményt érjünk el; mi tudjuk csak igazán, hogy sok esetben nem százszor, de ezerszer is elől kell kezdenünk az ostromot a tudatlanság bástyáinak lerombolására. Szóval, ha a földön, az égen s a tengerek mélységeiben van kitartás, úgy bennünk van. Neveljük hát, mert erre képességet adtak az istenek, neveljük a fiatal nemzedéket a magunk képére, hogy nemzetünkben a szalmatüzet majdan a szakadatlanul égő, szilárd, kitartó törekvésnek tüze váltsa fel.

Még sokat lehetne, még sokat szeretnék tárgyam keretében elmondani; de az előrehaladt idő s tán tisztelt hallgatóim becses figyelme fogytán van. Tartózkodom tehát ez alkalommal a további részletektől. Tartózkodom annál is inkább, mert abban a véleményben vagyok, hogy a közgyűlés, mint ilyen, főleg általános irányeszmékkal foglalkozik, a részletek kidomborítását főkegyeteinek tartván fenn. Az eddig mondottakból különben is világosan kitűnik további hazafias feladatunk, mely nem lehet más, mint fejleszteni, ápolni, erősíteni a nemzeti karakter jeles tulajdonságait; ellenben elnyomni, üldözni és kiirtani annak hátrányos tulajdonságait. Mert így születik meg idővel ama hatalmas magyar közszellem, mely e szent föld minden hű fiát és leányát mint édes testvéreket egy széttagolhatatlan nagy családdá, nemzettesté tömöríti. És így emelkedünk főkról-fokra nemzeti öntudatunk magaslatára, mi aztán oly törhetlen életerőt ad nemzetünknek, mely a magyar Génusz oltalma alatt minden földi hatalommal megállja a tűzpróbát és kivívja létjogát.

Ezek alapján van szerencsém megbeszélés és elfogadás végett ajánlani a következő tételeket:

A Délm. Tanítóegylet igtassa programjába a magyar karakter (nemzeti lelkület) tudatos és tervszerű fejlesztését. E célból:

a) Részint a történelemből, részint a közéletből állítsa össze a magyar karakternek úgy jeles tulajdonait, mint hátrányos oldalait s foglalja tételekbe. (Pl. „Hogyan neveljük a fiatal nemzedéket hazaszere-tetre?” „Hogyan neveljük a fiatal nemzedéket alkotmányos érzületre?” stb.)

b) A tételeket kidolgozás és megbeszélés végett küldje meg a főkegyeteknek.

c) A fiókegyletek tanácskozásuk eredményét közölik az elnökséggel, hogy ez felülbírálás és hozzájárulás végett a közgyűlés elé terjeszse.

d) A közgyűlés által helyesnek talált eszközök és módok az egyesület területén működő egyleti rendes tagokra nézve kötelező erejűek.

e) Hasonló irányú működésre felhivatnak a hazai társegyletek is.

f) Ezen ügy az eredéves kiállítás alkalmával tartandó II. egyetemessé kongresszus intéző bizottságának is figyelmébe ajánlandó.

Szentgyörgyi Lajos.

(Vége.)

Az évről-évről vizsgálatokról.

Tanulni soha sem szegény. Ez az elv vezérel engem évről-évre, midőn egyik-másik kartársamat vizsgálja alkalmával meglátogatom. Mert hogy mindegyiknél tanulok valamit, arról biztos vagyok. Az egyikőtől tanulok követésre méltó dolgot, a másiknál látom, hogy mitől kell őrizkednem.

De ha az ott tapasztaltakat összevetem, eredménykép mégis csak azt kapom, hogy nagyrészt igazuk van azoknak, kik a vizsgák eltörlése mellett agítálnak.

A legtöbb helyen mi a vizsga? Tortúra a növendékre, (mert már hetekkel a vizsga előtt dressirozzák) lázas, izgatott kapkodás a tanítóra nézve s szemfényvesztés a közönségre nézve.

Voltam értelmes, derék tanítók vizsgáján, akik meggyőződésük ellenére kénytelenek az árral úszni. És ez nem is lesz addig másként, míg a tanító munkája felett ahhoz nem értő egyének lesznek hivatva ítélni.

Itt a fő a recitálás. Ha ez jól megy, akkor „kitünő”, osztályzatú jelentés megy a tanítóról az esperes, illetve „kerületi tanfelügyelő” úrhoz. Ha ellenben a gyermek felfogásához képest a tanító a tételt észszerűen bonczolgatja: akkor csak „mókázik” „diskurál”, s az „alig elégséges”-ek osztályába kerül.

És ki merészelne az ilyen elnöklő falusi potentátumokkal szembe szállni? A tanító bizony nem. Nem meri szemükbe mondani: jöttetek volna év közben figyelemmel kísérni fáradságos munkámat! — Ugyis keserű a falusi tanító élete, minek keserítse meg még jobban? Inkább szemet húny.

Nem mondom ám azt, hogy mi bennünk, tanítóknak nem volna hiba. De bizony csak valljuk be őszintén, hogy még sokan vannak, akik a dolog könnyebb végét keresik. És a recitálás a tanítóra nézve természetesen könnyebb.

De ne csak általánosságban szóljunk a dologhoz, de részleteiben is.

Különösen a vallástani tanításában megy a végletekig a butító módszer. Beszéltem e tárgyról értelmes, intelligens papokkal s a vita vége az lett, hogy ez másképp nem lehet, hogy a gyermek úgy sem érti s hogy az így betanult „vallástani” nem felejtí el oly hamar! Hát a mi drága keresztény vallásunk oly szegény, hogy abban nincs a gyermekek számára való felfogható, élvezetes dolog? Van, nagyon sok van. De nem tud a vallásoktatók legnagyobb része a gyermekek világába leereszkedni. — Pósa L. egy-egy vallásos költeményében több hit, több isteni szeretet van, mint az összes, ma használatban levő kátekban.

Ne daráltassunk, de a szívet, az érzelmet nemesítsük!

Most legközelebb egy igen derék falusi tanítónak voltam a vizsgáján. Maga a megtestesült szorgalom. — Van 120 tót anyanyelvű tanítványa s 49 m² területű tanterme. Tanterve a miniszteriális, de nem a minimummal, hanem a maximummal. Hogy eclatáns példát mondjak szorgalmára: ötödik-hatodik osztályú tót tanítványai még azt is tudják magyarul, hogy mi az alanyi- meg a tárgyi mellékmondat.

Szegény tanító, szegény tanítványok! Melyiket sajnáljuk jobban? Eanyi szorgalommal mennyi áldásos eredményt lehetne fölmutatni! Itt látni, hogy még a törekvő tanítót is mennyire befolyásolják a helyi viszonyok. — Tanügyi lapot nem olvas, mert fizetéséből nem telik, a szűkebbül iskolafenntartó közeg meg ilyesmire nem áldoz. Nem bír tehát tudomással arról, hogy ma már a józan gondolkodású tanítók a népiskolai grammatizálást a minimumra redukálják. — A népiskolai nyelvtan tanításnak csak annyiban van haszna, amennyiben a helyes beszédnek és a helyes írásnak szolgálatában áll Minden egyéb czafrang elvetendő.

Igy vész azután kárba a legnagyobb szorgalom is. Holott ha egy ilyen tanítónak alkulna volna mintaszerű iskolákat meglátogatni, vagy őt keresné föl munkája közben egy-egy modernebb kartársa: az eszmecserének meglenne a hatása. Ezért hangsúlyoztam én már a tanító gyűléseken is több ízben, hogy módot kellene találni arra, hogy egyik tanító a másiknak iskoláját évközben többször meglátogathassa. Mert hiába a magunk szemében nem látjuk a gerendát.

A vizsgák látogatása meg nem csak tanulságos, de sokszor mulatságos is. Például föltanúja voltam, amikdön az iskolaszéki elnök (mert falu helyen még nagyon divatban van, hogy a tanító kezéből kiveszik a gyeplőt) ezt a kérdést adta föl a III. osztályban: „Ha 3 kendő 1 frt 20 kr. mibe kerül egy keadó?” — A tanító azonnal „schlagfertig“ volt: Kérem ez osztási példa, ezt csak a IV. oszt.-ban tanulják. — Adott föl tehát maga a tanító azonnal egy jobbat: „Gondoltam egy számot, megszorozom 15-tel, elosztom 3-mal, hozzáadok 80-at; kijön 100; — melyik számot gondoltam?” — Es a nebuló-sereg még a példát sem mondta utána s azonnal „kiszámította,” hogy az a szám „4”.

Egy másik helyen meg Szt. Istvánról szeretett volna hallani az elnök. De a tanító azt felelte rá: „Kérem ez nem az V. osztályba tartozik, hanem a VI.-ba.” Hogy miért? azt persze nem magyarázta meg.

A „Haladj közelebbről távolabbra“ paedagogiai törvény negligálására is igen jó példát láttam. „Melyek Európának nevezetesebb országai?” — A tanulók elmondták Angolországot, Franciaországot, Skandináviát stbt s mindegyikről tudtak mondani valamit. De mikor az elnök azt mondja: tanító úr Szerbiáról vagy Romániáról kérdezzen valamit, erre a lakonikus felelet ez: „Kérem ezt kihagytuk.” — Hogy miért hagyta ki? az az ő titka.

És ilyen esetet igen sokat jegyeztem meg magamnak, de nem írom le, mert hiszen lépten-nyomon előfordul. Leírok inkább vázlatosan egy olyan vizsgát, mely előitem mintaszerűnek tünt fel s melyen szintén szerencsés voltam jelen lenni.

A tanfelügyelő (jőnevű paedagogus) mint elnök helyet foglal. Az imádság után kezébe veszi az asztalra elkészített s általa az év elején jóváhagyott tantervet. A tanító és a közönség vár. A tanfelügyelő megnyitja a vizsgát s folyik ilyenformán:

Az V.-VI. osztály fog olvasni s ez alatt a III. osztály leírja az iskolatáblát, a IV. osztály pedig hasonlítsa össze írásban a kecskét a tehénnel. Mire az V.-VI. osztály az olvasmány tárgyalással készen volt, azalatt befejezte (vagy legalább félig) a III.-IV. osztály is írásbeli dolgozatát. A tanfelügyelő beszédette, megnézte s a publikum közt szétozotta: ime ilyen készséggel írnak.

Míg a III.-IV. osztály olvasott, azalatt az V.-VI. osztály fogalmazott vagy írásbeli számolást végzett. Ezt is megnézték.

Vizsgára készült, tisztázott dolgozatot nem láttam, de láttam egy egész garmada, évközben beírt irkát, rajzfüzetet, fogalmazványt. A fokozatos haladást az egyes füzetek dátumai után könnyű volt észrevenni.

Nyelvtani szabályt a vizsgán nem hallottam. E helyett a vizsgán elnöklő tanfelügyelő arra figyelmeztetett: tessék megnézni a most írt feladatokat s tisztában lesz mindenki azzal, tanultak-e nyelvtant.

Arról is volt gondoskodva, hogy a vizsga egyhangú, unalmas ne legyen. Ezt az osztályok és tantárgyak csoportosításával érték el. Pl. a kérdések láncolata ilyenforma volt:

Melyik községben lakunk? Ki a község elöljárója? Hát a járásé? A megyéé? Az országé? Hol lakik Ó felsége? Hol van Bpest? Hol van Bécs? Miért lakik egyszer Bécsben, máskor Bpsten? Miről nevezetes Bpest? Hány részből áll az orsz.-gyűlés? Magyarország miért alkotmányos ország? Bpest melyik folyó mellett van? Mi a folyó? A Sajó folyó melyik vidéken van? Micsoda ütközet történt a Sajó mellett? Eger hol fekszik? Mit tudtok róla? A Duna honnan jön? Mi terem az alföldi vidéken? Mi különbség van a növény és állat közt? Hát a növény és ásvány közt? Mondj néhány ásványt! Mi az a vasérc? Mi különbség van az öntött- és a rúdvas közt? Miért teszi a kovács a vasat a tűzbe? Más testet is kiterjeszt a meleg? Írd le a hőmérőt! stb. stb.

Ilyenformán tért át a tanító egyik tantárgyról a másikra észrevétlenül és felett minden osztály; természetesen az ő értelmi fölfogásához mért kérdésre.

A gyermeknek nem pergett a nyelve, de gondolkodott és adott értelmes feleletet. — Lehet hogy a régi slendrián rendszerhez szokott közönségnek ilyen vizsga nem imponál kezdetben; de mit törődjék ezzel a tanító, mikor a gyermek értelmi és erkölcsi képzéséről van szó, és mikor háta megett egy erre hivatott szakértő bíró áll.

Vizsga után rendszeren a „nagy kanál“ közetkezik. Itt nem így történt. A tanfelügyelő összeült a két tanítóval s bizalmas jellegű konferencián beszéltek meg az esetleges hibákat s a még tenni valókat.

A fehér asztalnál az iskolaszék meg már könnyen kapacitálható. A tanító iránti jó hangulat nem marad el, mikor még a nagyságos tanfelügyelő ur is kiemelte a toasztjában a szép eredményt, melyet a tanító „a nagyérdemű iskolaszék támogatásával“ elért.

Boldog az olyan tanító, kinek munkálkodását ilyen szakember bírálja fölül. Hanem míg a tanító kénytelen lesz a vaskalapos papok, az együgyű de harókró-parasztok meg a más illetéktelen nagyságok kegyeit hajhászni s a felett töprengeni, lesz-e nolnapra betenni való falatja családjának; addig a viszonyok nem igen fognak változni.

Állami iskola, reformált tanfelügyelet, tisztességes tanítói fizetés jöjjön el a te országod!

Telepi.

T Á R C Z A.

Pestalozzi emlékezete.

A vállalatának balsikere folytán elszegényedett férfi végkép elszegényedett szegény gyermekek számára menházat létesített. Ezen vállalat, mint tudjuk, szintén nem sikerült. A balsiker nemes buzgalmát nem lanesztotta; nem mondott le ama reményről, mely szerint népét szellemileg felszabadítsa

Látván, hogy gyakorlati téren tehetségeit nem érvényesítheti kellő sikerrel, ő, ki a jogi pálya elhagyásakor összes kéziratait elégette, ismét tollat ragadott, a paedagógiai irodalom munkásává lett.

„Lenárd és Gertrud“ „Kristóf és Elza“ „Miként tanítja Gertrud gyermekeit“ stb. művei kivétel nélkül a néphez való őszinte szeretetének és ragaszkodásának szüleményei.

A nagy férfi, ki a nép nyomorán megkönyörülve felkiáltott: „Iskolamester akarok lenni,“ az elemi iskolai paedagógia valódi apostolává vált.

Pestalozzi munkálkodását előkészítette a francia forradalom, mely a nép jogait bátran hirdette és a német bölesészet, mely a francia forradalom vívmányait kellő alakba önteni törekedett. Kant, Lessing és Herder nyomdokába lépett Pestalozzi.

Törekvése oda irányult, hogy a humanizmust összhangzásba hozza a realismussal. Szívének egész melegével nemcsak szóval, hanem írásban is a nép javának szentelte magát. Pestalozzi első követelménye „általános népnevelés.“ Szerinte a műveltség feltételei minden emberben természeténél fogva csiraként megvannak, ezen csira fejlesztése, tökéletesítése csak nevelés által eszközölhető. Ezen nevelést általános iskoláztatás által óhajítja elérni.

1780 ban megjelent „Egy remete esti órái“ czimű művében kifejti paedagógiai programját, hol többi közt így szól:

„Az emberi természet belső erőinek képzése az emberiségre nézve szükséglet, élvezet és áldás; az emberek lényegüket tekintve egymással mindnyájan egyenlők. Az emberi természet ezen belső erőinek a tiszta emberi bölesesség fokáig való fejlesztése a képzés czélja még a legalacsonyabb rangu embernél is. Ezen erők gyakorlat által nyilvánulnak, és alkalmazás által gyarapodásuk előmozdítatik.“

A szellemképzés alapjául szerinte nem szavak, hanem érzéki tárgyak szolgálnak. A szellemi és erkölcsi képzés alapját az érzékek fejlesztése és alkalmazása képezi

Ime, rövid szavakban Pestalozzi paedagógiája. E szavakban tiszta vallásosság, humanizmus és az általános embernevelés eszméi rejlenek.

Ezen eszméket fejtegeti már említett műveiben, melyek közül Lenárd és Gertrudban, ugyszinte Hattyudalában a társadalmi paedagógia örökbecsű anyaga fel van halmozva.

P. belemélyedt az ember természetének tanulmányozásába. Tanulmánya eredményeképen azon meggyőződésre jutott hogy az ember érzéki-szellemi lény, a képzésnek az ember érzéki természetéből kell kiindulnia, így aztán a szellemi magaslatra emelkedve, az erkölcsi

képzés a végcél. A nevelés feladata, hogy ezen fejlődésmenetnek a szükséges tápanyagot szolgáltatassa. Ha jól fogtam fel Pestalozzi intencióit az ember természete összehasonlítható az anyafölddel, mely a benne rejlő termő erejével és a természet többi erejével együtt még nem tud terményeket szolgáltatni, ha csak a munka és tőke hathatós közreműködés által a termést productivvá nem teszik. Így a szükséges erővel ellátott emberi természet is elcsenevész okszerű nevelés-oktatás nélkül, és valamint a gazda munkája és tőkéje a vegetációit csak elősegítik, de tényleg nem eszközlik, úgy a nevelés is az ember természetes fejlődését csak elősegíti, mert a fejlődés természetszerűen, spontán foly le.

Hogy a nevelés elveit nem kell spekulatív módon kitalálni, hogy azok az emberi természettel adva vannak, azt P. következőképen fejezi ki. „Az ember természetében megvan a hajlam, mely szerint szunyadozó állapotából, ügyetlenségéből kifejlesztett erő magaslataira emelkedni kívánkozik. Ezen erő az emberben csak mint csíra rejlik.“

Pestalozzi kiváló érdeme az összhangzatosság elvének hirdetése. Mindamellett, hogy hősiünk Rousseauért lelkesedett, azért mégsem helyeselte az érzékeknek a naturalismus által követelt egyoldalú képzését, nem esatlakozott a pietistákhoz, kik csakis a kedélyképzést tüztük ki célul, de a philantropismus ama egyoldalú kívánalmát sem hangoztatta, mely szerint az ész képzésére fektetendő kiváló súly. P. az ember összes tehetségeinek tekintetbe vétele mellett nyilatkozik, mert csak így nevelhető az ember vallás-erkölcsös emberré. Engedje meg a t. nagygyűlés, hogy ismét szó szerint idézzem a harmonikus képzést kifejező nézeteit

„Az ember természetének és a kor követelményeinek megfelelő nemzeti népnevelés csak úgy eszközölhető, ha az embernek a természet által nyújtott alaptehetségeit az ezen természettel megegyező módon psychologailag rendezett eszközök által fejlesztjük és ha ezen sok tekintetben hiányos eszközöket minden oldalról kutatjuk, vizsgáljuk és alkalmazzuk.“

A természetszerűség és összhangzatosság elvéből következik az elemi oktatás legelső és legfontosabb elve, t. i. hogy az oktatás szemléltető legyen. Ne tekintse a t. nagygyűlés egészen fölösleges szószaporításnak, ha a szemléltetés elvének fontosságát Pestalozzi születésének 150-ik évfordulóján nyomatékkal hangoztatni szükségesnek tartom. Nem tagadható, hogy a szemléltető oktatás nálunk is országszerte nagy hódításokat tett. Kérdés az, vajjon ezen szemléltetés megfelel-e a nagy reformátor azon intencióinak, melyek szerint, „a szemlélet nemcsak az érzéki külső észrevételre kell hogy szorítkozzék, hanem szükséges, hogy az emberi érzelmek egész sorozatára kiterjeszkedjék.“ A jó, a helyes szemléltetés igénytelen nézetem szerint művészet. A szemléltetés társa a megismerés. A szemlélés megismerés nélkül csak az érzékeket csiklandozza, a szemet gyönyörködtető szappanbuborék sorsára jut. A szemlélést kell, hogy a szó kísérje, mint a jó zenét a táncz. Csak a szó által válik a szemlélt anyag szellemi tulajdonná. A mit a növendék szemlélt és megismert, azt mondja ki és gyakorolja is.

„A szemlélet utján elsajátítandó ismeretek világossá tételére szolgáló eszközök a szám, a nyelv és az alak.“ P. ezen elvével a concentratio szolgálatába állott, azon helyes paedagogiai törekvésnek, mely szerint a rokonságban levő tárgyak, fogalmak egymással kapcsolatba

hozandók, egyik a másikat szilárdítsa kiegészítse. Valamint homok, mész és víz külön-külön még nem alkalmasak arra, hogy a téglákat összeforrasztják, de egyesítve maradandó épület alkotására legalkalmasabbak: úgy az elemi iskola tárgyai egyenkint a gyermek lelkében csak laza képzeteket, fogalmakat alkotnak. Szám, alak és nyelv együtt adják ama paedagogiai vakolatot, mely az összes népiskolai anyagot összeforrasztja, mely a rokon fogalmak közt az összeköttetést helyreállítja. Helyesen jegyzi ugyan meg Erdődy, hogy „a szám, alak és nyelv hármas kategóriája a valóban képző tárgyakat még ki nem meríti, de mégis tagadhatatlan, hogy P. alapot teremtett és irányt mutatott az általánosan szükséges képző elemeknek a megállapítására.“

A tanítás egymásutánjára vonatkozó általánosan elfogadott ama helyes elvnek, mely szerint minden tantárgynál a legegyszerűbb elemekből kiindulva, fokozatosan, a gyermek természetének megfelelően haladjunk, szintén Pestalozzi a megalapítója

Ezen elvnek helyes alkalmazása a tudományos ismeretek legmagasabb fokára emelkedett népnevelőnek megadja az eszközt arra nézve, hogy a gyermekhez leereszkedjék, annak gondolat- és ismeretköréhez alkalmazkodjék, hogy a természetet a művészettel összhangzásba hozza. Mint-hogy az iskolában az egyének nagy számával van dolgunk és ezen egyének tehetségeinek minősége különböző, nem szabad gyors tempóban haladnunk, hanem türelemmel, kitartással kell az anyaggal foglalkoznunk, mindaddig, míg az a gyermek szabadon szerzett szellemi tulajdonává válik. Az imént érintett elvvel összefüggésben áll a Diesterweg által oly nagy hévvel és lelkesedéssel hirdetett „öntevékenység az igaz, szép és jó szolgálatában.“ Pestalozzi is határozottan azt kívánta, hogy az anyagot a tanulónak ne készen adjuk, ne dogmatica ráerőszakoljuk, hanem adjunk utat és módot, hogy azt öntevékenyen keresse és találja. Röviden: kevesebbet közöljünk, többet fejleszünk.

A philantropismus által istápoltt hasznossági elvvel szemben P. azon, a paedagogiai világ által jóváhagyott véleményt nyilvánítja, mely szerint „az elemi iskolai tanítás főcélja nem az ismeretek elsajátítása, hanem a szellemi erők fejlesztése és erősítése.“

A fegyelmi eszközök alkalmazását illetőleg is P. leghathatósabb eszköznek ajánlja a szeretetet. „Valamint a tanítói foglalkozás általában a szeretet műve, úgy különösen szükséges, hogy a tanítót a fegyelmi eszközök alkalmazásánál a szeretet szent és magasztos érzelme vezérelje. A szeretet alkalmazása legeleatársabb bizonyítéka annak, hogy a tanító hivatását eszményi szempontból fogja fel, hogy a mindennapi közönséges gondolkodás színvonalán fölülemelkedik, hogy isteni, szent missióját teljesen felfogja. Habozás nélkül kockázatom azon nézetet, hogy a kít nevelés-tanítási munkájában, különösen a fegyelmi eszközök alkalmazásában nem „szeretet“ vezérel, az mint olyan, a ki nem szeretetet vet, nem is fog szeretetet aratni, az növendékei szívébe és lelkébe csak kitorülhetetlen keserűséget plántál, az óhajtottnak ellenkezőjét fogja elérni.

Ime, ezekben röviden ismertettem Pestalozzi paedagógiáját. A rendelkezésemre álló rövid idő az oka annak, ha ismertetésem nem elég kimerítő és itt-ott hézagos volt.

Engedje még a tisztelt nagygyűlés, hogy mielőtt előadásomat befejezem, egy kérdést vessek fel és erre lehető legrövidebben szerény tehetőségem és legjobb belátásom szerint a választ is megadjam.

„Mily befolyást gyakoroltak Pestalozzi nevelészeti eszméi a nevelés-ügyre?“

Válaszom következő: Pestalozzi minden, a gondviseléstől neki ajánlékozott értelmet és szívének egész jóságát arra használta, hogy minden lépten, nyomon hasznosat teremtsen, hogy a paedagógiának akkor még műveletlen földjébe a hamisíthatatlan szeretet magvait hintse.

A paedagogia talaja azóta megizmosodott, a 150 év lefolyása alatt természetesen lefolyt vegyifolyamat következtében új anyagokat, új erőket nyert, az elvetett mag csírázott, kikelt, nemes gyümölcsöt hozott és hozni fog.

A paedagogia ezelőtt idegen tudomány szolgálatában állott, a teológiának ugyszólván uszályhordozójává alacsonyították le. P. azon megdönthetetlen igazságnak kimondása által, mely szerint a nevelés-tanítási elvek az ember természetéből folynak, az elméleti paedagógiát embertanon és természettudományokon alapos tudomány magaslatára emelte.

Különösen ez az oka, a miért őt paedagogiai reformatornak tekintjük, azért ünnepli az ő emlékét nem egy nemzet, hanem az egész művelt világ.

A szemléltetés Pestalozzi óta minden jobb iskolának legelső kellékévé vált.

A művelt államokban létesített kiseddóvó-intézetek, virágzó szép és továbbképző iskoláink, árva- és szeretetházaink P. nagy nevéhez és emlékéhez fűződnek. Pestalozzi és hű követőinek az érdeme, ha az európai államok az ember-nevelés mellett a nemzeti szellemben való nevelés eszméjét mind jobban-jobban felkarolták.

Nem mondhatjuk, hogy P. teljes szervezettel ajándékozta volna meg a világot. A paedagogia épületét ő nem fejezte be. De lerakta az alapot és a tovább-építéshez szükséges leghasznosabb anyagot örökségül hagyta az utókoroknak.

Pestalozzi tanai első sorban Németországban nyertek honosságot. Hol a paedagógiát három irányban fejlesztették — Tisztán bölcséleti alapra fektették azt Herbart és Bencke, teológiai vagy egyházi álláspontból indultak ki Harnisch, Denzel, Overberg és Kellner, az önálló paedagogiai irány megteremtője, a független, önálló tanítói működés bátor szószólója Diesterweg volt.

Pestalozzi eszméi nálunk is termékeny talajra találtak és találnak. Az előharcosok sorában találjuk Várady Szabó Jánost és Tavassi Lajost. Mindketten az iskolában épügy, mint az irodalomban legbuzgóbb hirdetői voltak Pestalozzi eszméinek. Ifju hévvel és lelkesedéssel hozták idegen földről az életadó, üdvös eszméket. Példáikat követték jeleseink közül sokan, igen sokan és nem túlzok, ha állítom, hogy Pestalozzi neve ma már hazánkban általánosan elfogadott tanügyi programnak tekinthető. Program, mely arra figyelmeztet, hogy munkánkhoz hazaszeretettel, igaz lelkesedéssel lássunk. — Lehetetlen, hogy ez alkalommal meg ne emlékezzem tanítómról és mesteremről: L é d e r e r Á b r a n á m r ó l, ki az első órában, melyet a tanító-képző intézetben töltöttem, az idegen hangzású Pestalozzi névvel növendékei figyelmét lekötötte és Pestalozzi életének leírásával bennünk a legnemesebb elhatározás alapját megvetette. Midőn Pestalozzinak „Iskolamester akarok lenni“ szavait idézte, midőn feltárta előttünk, hogy mily férfiasan váltotta be P. szavát a sok visz-

tagság, küzdelem és akadály daczára. Lelker teljesen elérte célját. A hivatásszeretet P. életének leírása folytán a legszilárdabb alapra volt fektetve. P., t. nagygyűlés egy szent ügyért élt, feláldozta vagyonát, mindenét. Megérdemli, hogy emlékét hálával és kegyelettel megőrizzük. Hálánkat legméltóbban úgy róhatjuk le, ha elveit a gyakorlati életbe átültetjük, ha hazánkat és népét úgy szeretjük, mint ő szerette hazáját és népét, ha eltekintve a tanítói étellel járó viszontagságoktól, a nélkülözésektől és félreismerésektől, haladunk a Pestalozzi által kijelölt úton. Kövessük a paedagogiailag leghelyesebb utat édes hazánk szép nyelvének terjesztése körül, neveljük népünk gyermekeit jó és jellemes emberekké, Uralkodjék iskoláinkban Pestalozzi szelleme! Áldott legyen az ő neve és emléke nemzedékről nemzedékre!

Bányai Jakab.

(Vége.)

A nyelvtan érdekében.

Ugyebár szokatlan tétel és merész vállalkozás! A nyelvtan érdekében, tehát mellette írni akkor, amikor minden tanfőférfi ellene van! Szegény nyelvtan! Saját hibánkért neki kell szenvednie, mert nem látjuk a magunk szemében a gerendát, hanem az övében keressük a szálkát.

Bizony úgy van velünk, szegényke, mint a hogyan a könnyvélkülözés, melyet újabban és modernebben „betéve tanulásnak“ is szoktak csúfolni. Hát erről a könnyvélkülözésről számbavehető paedagogusaink egyike olyformán nyilatkozott, hogy azt az iskolából az ajtón ki kell dobni, de be kell ismét ereszteniük az ablakon. És van is ebben valami! Akkor is, ha ezt a humorisztikus alakba burkolt paedagogiai intést a nyelvtan ellenzőihez intézzük,

Ki kell dobni a nyelvtant az ajtón, de ismét be kell ereszteniük az ablakon. Megmondom, miért?

Mindenekelőtt tudnunk kell, mi is hát a népiskolai nyelvtanítás célja. És ha a céllal tisztában vagyunk, meg kell állapítanunk a cél eléréséhez szükséges eszközt és ennek alkalmazási módját, a módszert. Ha e három dolgot: célt, eszközt és módszert, össze nem tévesztjük, lehetetlen, hogy az u. n. nyelvtannak hadat üzenjünk.

A cél: gyermekeinket helyes beszédre (szóban és írásban értve) tanítani. Eszköz hozzá: maga az anyag, a nyelv, a beszéd; szintén szóban és írásban. Módszer: a beszéd és értelem gyakorlása.

Hát a nyelvtan, a szabályok tana hol maradt? Hát kérem a szabályok sem nem cél, sem nem eszköz, sem nem módszer; ezt tessék jól megjegyezni! — A szabályok a tanítás és tanulás kölcsonös levezetéseiből, rövid, határozott és áttekinthetőbb alakban megalkotott útmutatások arra, hogy tanításunk eredményét maradandóbbá tehessék, az eredmény hasznavehetőségét elősegítsék és ép azért tudásuk elengedhetetlenül szükséges.

A nyelvtan maga ép oly jogosult a „tantárgy“ címre és jellegre, akár pl. a számtan, természettan. Jogosultabb erre, mint pl. az u. n. beszéd- és értelemgyakorlatok, melyek voltaképen nem is „tan“, hanem módszer-faj. S mégis annyi az ellensége!

Ha a nyelvtant is úgy tanítanók, mint pl. a természettant, hogy az „anyagból“ kiindulva, megismertetnők az anyagon (a nyelv, beszéd) előforduló megfelelő sajátságokat és ezeket megfelelő csoportokra osztva az egyes csoportok jellemzéséhez szükséges definíciókat levezetjük, a definíciókat pedig ugyancsak megfelelő más sajátságokra alkalmazzuk, azokon alkalmazva begyakoroltatjuk, úgy beláthatja akárki, hogy a nyelvtani szabályok épen nem érdemlik meg azt a mostohaságot, melyben őket némelyek részesítik.

De beszéljenek a példák!

Arra akarjuk tanítványainkat tanítani, hogy írásközben „a bevégzett mondat után pontot kell tenniök.“ Ha tehát erre szükség van (már pedig hogye volna) kérдем én: nem kell-e arról gondoskodnunk, hogy a gyermek ezt a helyesírási szabályt ne csak tudja, de egyuttal értse is? Ugyebár, hogy igen? — ha igen, akkor kérдем: nem szükséges-e a gyermeknek azt is megmagyaráznunk, előtte érthetővé tennünk, hogy mi is hát az a „mondat“. És ha a „mondat“ értelmét akarjuk gyermekeinknek nyújtani, nem áll-e elő annak szükségessége, hogy ne csak a mondat fogalmát, de annak származását is megértessük tanítványainkkal? Szóval: nem áll-e elő annak szükségessége, hogy a mondatot lehetőleg minden oldalulag megismertessük? S ha ezt megtettük, nem szükséges-e, hogy a mondat ismertetésének eredményét megfelelő, szabatos, határozott és áttekinthető szavakban össze is foglaljuk, hogy ezáltal a begyakorlást könnyebbé a maradándóságot biztosabbá tegyük? Hisz' általában véve ez képezi tanításunknak (mint a nevelés egyik eszközének) egyik feladatát!

Ime, uraim! így áll elő a mondat „szabálya“, mely szintén hozzájárul ahhoz és tanít arra, *miként beszéljünk és írjunk helyesen*. Tehát nyelvre tanít és ennyiben része a nyelvtannak, melyet oly annyira ignorálni szeretünk.

Vagy vegyünk elő más példákat! Maradjunk mindig csak a helyes írás- (beszéd) nál. Amikor arra tanítjuk gyermekeinket, hogy mikor kell nagy kezdőbetűvel írniok, arról is meg kell emlékeznünk, hogy a tulajdonnevek kezdőbetűi mind nagy betűk. Előáll tehát annak szükségessége, hogy a „tulajdonnevet“ megismeressük. Megismertetésének könnyebbítéséhez pedig okvetlen szükséges a „köznevekről“ is megemlékeznünk és végre összefoglalásképen a „főnévről“ is.

Avagy ha gyermekeinket emígy halljuk beszélni: „a tehén, kit apámék megvettek stb“, nem-e kötelességünk gyermekeinket a mi és a ki helyes használatára tanítanunk? És eme tanításunkban nem kell-e megemlékeznünk a személy és tárgy fogalmáról is?

Hát a középfok kettős b-jének a tudása nem szükséges-e? Hogy ezt megértessük, nem kell a melléknévről, ennek fokozásáról is megemlékeznünk?

Hát az *a* és az *az* névelő helyes használatára nem kell-e gyermekeinket megtanítanunk? Hiszen igen gyakoriak azon esetek, amikor a törzsgyökeres magyar ember is helytelenül használja ezeket.

Hát az *igék* helyes használatára való szoktatás nem kötelezi-e a tanítót arra, hogy gyermekeivel az *ige* ragozását, ehhez a módokat, időt, személyeket, ragokat megismertesse?

Hát a ('), (!), (?), (:), (:), szóval az interpunkciók helyes használatára való szoktatás nem feltételezi-e ama nyelvtani anyagnak a földol-

gozását, a mely indulatszók, kérdőmondatok, összetett, összevont mondatok és idézet stb. néven ismeretes? — (Persze megengedhető korlátkon belül!)

De nem folytatom tovább! E néhány példa is eléggé igazolja, hogy bizony-bizony csak akkor taníthatjuk gyermekeinket helyesen írni és beszélni, ha nekik a nyelvet megmagyarázzuk, azt velük megismertetjük. Az ismertetés magyarázatra szorúl és hogy a magyarázatok labirintusában a tanítvány könnyen megragadhassa az útbaigazító fonalat, kell, hogy a tananyagot helyesen csoportosítsuk, magyarázatainknak pedig határozott, világos, könnyen átérthető és megtartható alakot is adjunk és így előállanak a szabályok, melyeknek összessége adja a t a n t, a n y e l v t a n t vagy ha úgy tetszik: a b e s z é d t a n á t.

Az anyag csoportosításánál tekintettel kell lennünk a gyermek fejlettségi fokára és csak másodsorban lehetünk tekintettel a grammatizáló nyelvtan egymásutánjára, melynek csak a felsőbb iskolákban van helye. — A mi eljárásunk csak koncentrikus lehet.

A szabályok alkotásánál pedig arra is tekintettel kell lennünk, hogy azok az általánosan elfogadott szabályokkal megegyezők legyenek. Pl. az ígét rosszul nevezik néhányan c s e l e k v é s s z ó n a k, nem csak azért, mert annak íge a neve, hanem mivel az nem csak cselekvést, hanem szenvedést, állapotot is jelent. A m e l l é k n é v sem pusztán milyenségszó, sem pusztán tulajdonnévszó. (És mindezt szépen, könnyen megmagyarázhatjuk a kis gyermekeknek, csak tisztában kell lennünk a tanítástan elveivel és azokhoz szigorúan alkalmazkodjunk.)

Ha a tanító ellensége a katekizáló módszernek, de annál nagyobb, lelkesebb barátja a — majd kifejtő, majd közlő *tanalak* szerinti — beszéd- és értelemgyakorlás *módszerének*,*) a nyelvtan kézi könyvét pedig csak tanítása eredménytárának tekinti, melyet tanítás előtt le c z k é n k i n t is tanulmánytárgyává tesz és csak tanítás után tár fel tanítása eredményeként tanítványainak (előkészület illetőleg begyakorlás végett): úgy én akkor a nyelvtant a népiskoláknak nem féltém.

Ennyit akartam elmondani a nyelvtanítás érdekében. Én is azt mondom: a cél a helyes beszéd és írásra való tanítás, melynek eredményét a nyelv t a n a k é n t összefoglaljuk és gyermekeinkkel be is tanítatjuk akkor, amikor azt velük már kellően meg is értettük. És vajjon ki és miért lenne az ilyen tanításnak ellensége? Hiszen az akkor hadat üzen mindenféle tannak.

Jól esik hinnem, hogy csak ez a szó t a n teszi az egészet; vagy talán inkább azon tapasztalat, hogy — és ezt tudni már nem esik jól — még mindig vagyunk s o k a n, kik kényelmesebbnek találjuk a katekizáló módszert, mint az igazi beszéd és értelem gyakorlót.

Ne haragudjunk a nyelvtanra és ne fáradozzunk annak a népiskolából való kiküszöbölésén, mert, bizony Isten, megbánjuk, de már akkor későn lesz. (A németországiak is kipusztították egyszer a verebeket és megbánták nagyon.) Inkább beszéljük meg a legrészletesebben, miként kellene azt jól tanítanunk és állapítsuk meg, mennyit kell és szükséges földolgoznunk a népiskolában, mert az aztán igaz, hogy sok mindenfélét tanítanak ott nyelvtan köpenyge alatt, a mire a gyermeknek nincsen

*) Szerintem tanalak és módszer között van némi különbség. M.

süksége, mentségül azt hozván föl, hogy erre szüksége lesz a gyermeknek a felsőbb intézetekben. Hát erre csak az a megjegyzésem, hogy a mire szüksége van a gyermeknek pl. a középiskolában és az a népeteltségével össze nem függ, az a népiskola feladatát nem képezheti.

Nos hát! ne tanítsunk nyelvtant, de foglaljuk össze nyelvtanításunk eredményét nyelvtanná és ezt tanítványainkkal gyakoroltassuk be jól, — akkor kevesebb ellenségei lesznek és talán ki sem dobjuk az ajtón, hogy az ablakon ismét beereszszük.

És ne feledjük el: a nyelv a nemzet kincse, a nyelvtan a kincs doboza. Órizzük a dobozt is, mert különben elkallódik a kincsünk!

Molinári.

A szegénynevelő intézetekről.

A „Népnevelők Lapja“ f. é. 9. és 10. számaiban, Szóts András „Az emberbaráti intézetekről“ szólva, kiemelte azoknak szükségességét, reámutatott az aránytalanságra, mely hazánk s a nyugoti államok hasonló intézeteinek száma között van, foglalkozott ez intézetek nevelési rendszerével s végre egy emberbaráti intézeti felügyelőt óhajt ez intézetek egyöntetű vezetése szempontjából.

Hogy mily szükség van ezen intézetek szaporítására, bizonyítja a következő kis történet is.

Az elmúlt tél egyik kietlenül zord napján gyenge, félnék kocogtatást hallok ajtómon s a jeladásra belép irodámba egy kis 10—11 éves, vézna, toprongyos gyermek, s arra kér, hogy vegyem őt fel intézetünkbe, mert ő nagyon-nagyon szegény s ha fel nem veszem, nem tudja: mi történik vele. Ama kérdésemre, hogy hát nincsenek szüleid v. rokonaid? nincs neked otthonod? — azt felelé a szegény: „anyám a mult napokban halt el, apám már rég a föld alatt van s most nincs senkim, nincs semmim.“

A mint végig néztem e szerencsétlenül, úgy véltem, hogy halhatatlan Eötvösünknek „A megfagyott gyermek“ című költeményéből van előttem egy eleven kép, egy élő példa, egy eleven, félig megfagyott gyermek, ki nek nincs fűtött szobája, nincs betevő falatja, nincs senkije, ki magához ölelné s mondaná: „Szeretlek gyermekem!“

E gyermek-ember megfosztva a sors által az egyetlen lénytől, ki szerette, kihez kis szíve vonzódott, útnak indult, hogy résztvevő szívet keressen, mely őt szeretettel ölelje magához. Igért mindent, hogy jó lesz, engedelmes és szófogadó; megtesz mindent a mit csak kívánunk tőle, csak vegyük be az intézetbe.

A mint végig hallgattam s végig néztem e szerencsétlent, megesett rajta a szívem. Nem hiszem, hogy a legerősebb szív, meg ne indult volna, látva azokat a beesett szemeket, halvány, élet nélküli arcot, az éhségtől kiaszott tagokat, azt a vékony, rongyos ruhát, melyben még félórai meleg szobában való tartózkodás után is egész teste didergett.

Leültettem a szegényt, ételt és italt adtam neki s mivel intézetünkben minden hely be volt töltve, vékonyka kabátjára még egyet adtam s jól útba-igazítva egy más intézetbe, hol tudomásom szerint mindig van egy-két üres hely, küldtem azon biztatással, hogy ott majd felveszik.

Mindannyiszor eszembe jut e kép, valahányszor a székes főváros utczáin végig menve egy-egy száralomra méltó ilyen alakot látok.

S valahányszor elémbe tárul e kép, mindannyiszor eszembe jut nagy Széchenyink azon mondása: „Oly kevesen vagyunk, hogy még az apagyilkosnak is meg kellene bocsájtanunk.“ Eszembe jut, hogy mennyi derék, jóra való, igaz s becsületes magyar embert nevelhetnénk azokból, kik anyagi erőnk elégtelensége miatt, vadon, mindenkitől elhagyatva, szeretet- és munka nélkül nőnek fel azok társaságában, kik fáradozásunknak csak hátrányára vannak.

Ha Széchenyi a legnagyobb büntett elkövetője iránt is elnézést óhajtott — pusztán nemzeti szempontból — miért nem öleljük magunkhoz azokat, a kik nemzetünk testének még nem fekélyei, sőt kellő gondozás mellett, ép, egészséges s használható tagjaivá lehetnek?

Adjunk annak a sok, utcán csavargó, hidak alatt és árkokban háló, szegény gyermeknek helyet szeretet- vagy árvaházban, tanítsuk meg őket valamely munkára s nem jut eszébe a gonoszság. Ha megismertetjük vele a becsületes megélhetés útját, nem áhitozik a másé után, nem lesz anarchista, mert úgy neveltük, hogy sorsával mindig megelégedett legyen.

És hogy csakugyan ilyenekké neveljük őket, e célból nem elég pusztán emberbaráti intézetek felállítása, hanem kell, hogy azokban (a már meglevőkben is) meghonosítsuk a munkát és pedig a szegény ember jövődő hivatásának megfelelő kézi munkát, hogy ezt ott megszokva és megszeretve, ismerje meg az életnek nemesebb oldalát s gyönyörtelve a munkában, ne nyüge legyen a társadalomnak, hanem minden tehetségevel a haza és embertársai javára munkálkodjék. Szóval, ha meg akarjuk menteni a nemzetnek, hát mentsük meg egészen Törekedjünk arra, hogy az elzüllesnek induló gyermekeket gondos és szakavatott kezek nevelésére bizzuk s olyan intézetekben helyezzük el, melyekben kárpótlást találjanak a szülői szeretet hiányaiért, s melyekben tervszerű nevelés és oktatás mellett majdan hasznos tagjaivá válhatnak a társadalomnak. Igen ám, de hogyan állunk napjainkban ez intézetekkel?

Igaz, ma már 10) körül van hazánkban a szegénynevelő intézetek száma, de ez a szám a közszükségletet tekintve még mindig elenyészőleg csekély. Ez intézetek szaporítása ma már égető szükségé vált, s a halogatás e téren boszuló hatással lesz a társadalmi életre. A meglevő intézetek részére legalább is 20) nevelő-tanító kell s ezért első sorban is óhajtott, hogy a tanítóképzők közül egy-kettőben a gyakorlati nevelésre s különösen a szegénynevelésre kiváló gond fordítsanak, mert különben a cél, melyért ez intézetek felállítása kívánatos, teljesen elérni soha sem fogjuk. S végtére nem is tartozik a lehetetlenségek közé annak megvalósítása, hogy szegénynevelő intézeteink részére alkalmas nevelőket képezzünk, hogy a leendő tanító bent a képzőben gyakorlatilag tanulja, hogy mely esetben hogyan kell eljárnia, hogy a gondozása alá adandó gyermekekből igaz, jó hazafiakat, becsületes munkás polgárokat neveljen.

Csáky, a volt közoktatásügyi miniszter elhatározta, hogy tanítóórák számára több árvaházat állít. Ez a határozat immár testet is öltött. Hívják fel tehát az intézők Wlassics miniszter úr figyelmét közoktatásügyünk ezen elhanyagolt ágára is s hassanak oda, hogy a mille-

nium alkalmából ne csak iskolákat, de egy néhány árva- és szeretetházat is állítson fel a kormány és pedig a képezdékkel kapcsolatosan. Állítsanak az árvaházak élére a gyakorlati nevelésben járatos egyéneket, kik az anyaintézet (tanítóképző) harmad- és negyedéves növendékeit (hetenkint kettőt-kettőt felváltva) megismertetik a gyakorlati nevelés elemeivel, illetőleg mindazon teendőikkel, a melyeket ily intézetekben a nevelőknek végezniük kell s így gyakorlatilag képesítik őket jövőre nehéz hivatásukra.

Ezzel kapcsolatban okvetlen szükséges, hogy a szegénynevelésügy hazánkban alapjában rendeztessék. Ha gondot fordítunk arra, hogy legyenek jó meneseink, jó tényészmarcháink, arra is gondot kell fordítanunk, hogy legyenek jó szegénynevelő intézeteink, melyek jó polgárokat képezzenek a hazának azokból, kikre most még senki sem gondol. Ne legyen megye, ne legyen város, melynek szeretetháza vagy árvaháza ne volna.

Szükséges továbbá, hogy úgy a létező, mint a felállítandó új intézetek egységes szervezetet nyerjenek. Ne legyen a nevelési eljárás annyiféle, a hány az intézet. Ezért nagyon kívánatos, hogy a tanfelügyelőségek mintájára szervezett szegénynevelésügyi felügyelők rendeltessenek ez intézetek fölé, kiknek azonban nem az irodai munka, hanem az intézetek látogatása volna a főkötelességük, hogy tudásukkal, jóakarattal útmutatást, tanácsot stb. adjanak a nevelőknek azon pár nap, esetleg egy hét alatt, melyet valamely intézetben töltenek.

Szükséges még, hogy minden emberbaráti intézet a vallás- és közoktatásügyi miniszterium főfelügyelete és hatásköre alatt legyen.

Szükséges végre, hogy a szervezés által a nevelők anyagi helyzete, kik naponként 14—15 órán át dolgoznak a haza javára, elviselhetőbbé tétessék s állomásaik ne — miként ma — ideiglenesek s átmenetiek legyenek, hanem olyképen szervezettek, hogy minden erejüket és tehetségeiket s egész életüket a szegénynevelésügynek szentelhessék s hogy ne kényszerítettessenek távozásra egy két évi szolgálat után, hanem a biztos előlépés reménye által nyerjük meg őket a nemes ügynek. Azt is ki kellene mondani, hogy szegénynevelő intézetek élére csak oly egyének nevezhetők ki, kiknek a szükséges elméleti és gyakorlati előkészültségök megvan, azaz: kik szegénynevelő intézetekben hosszabb ideig működtek mint tanítók és nevelők.

Igy s csak is így érünk czélt a szegénynevelő intézetek felállítással.

Bizunk dr. Wlassics Gyula közoktatásügyi miniszterünkben, ki rövid ténykedése alatt is már többször fényes tanujelét adta szervezői jeles tehetségének, hogy nevelés- és oktatásügyünknek ezen, eddig teljesen elhanyagolt ágára is kiterjeszti figyelmét s a kínálkozó alkalmat, a milleniumot, felhasználja arra, hogy ezen, a nemzeti gyarapodás és erősödés szempontjából is annyira lényeges ügy parlagon tovább ne maradjon.

Magyar József.

TÁRCZA.

A mi Jóskánk.

Úgy a tanárok, mint a növendékek szerették őt. Meg is érdemelte, mert ő is szeretett minket; a szeretet pedig szeretetet szül.

Ezermester volt — Így hívják azokat, a kik kézügyességgel bírnak s ennek következtében egy és más tárgyakat tudnak készíteni; az elromlottakat pedig megjavítani képesek. — Ki is zsákmányoltuk ezt a jó oldalát. Tudjuk, hogy a képzőintézetben mennyiféle ipari tárgyakat kell a növendékeknek előállítaniok. Kalapot fonnak, kosarat kötnek, lombfűrészselnek, faragnak stb. Hát mondtam, a mi Jóskánk ezekben felülmulhatatlan volt.

Ha a szalmakalap olyan csúcsosnak indult, mint a komédiásoké, vagy pedig laposnak formálódott, mint valami becsületes drótosé, akkor mentünk Jóskához; ő megorvosolta.

Ha a kosár szakasztóhoz, vagy épen tejesfazékhoz hasonlított, akkor is Jóskához mentünk; megjavította.

A fűrészeléshez és faragáshoz is adott utasításokat. — Így kell csinálni? Nézzetek ide! Hej, látszik, hogy még gyerekek vagytok! Nincs bennetek semmi alakítási ügyesség. — Meg-megpirongatott bennünket s mi eltűrtük; de hogy is ne, mikor három évvel idősebb volt nálunk s a mi fő: a mi csuda-munkáinkat oly készségesen kijavíttatta.

De nemcsak ebből állt az ő tudománya. Nagyon értette a gazdaságtant; többet tudott belőle, mint mi valamennyien együttvéve. E tekintetben is kis Miskák voltunk hozzá képest. A gazdaságnak minden ága a kis ujjában volt, azonban legjobban érdeklődött a lovak iránt. Hej azok a lovak! Valami szokatlan tüzzel tudott ezekről az állatokról beszélni. Sokszor előhozott neki ezt a tárgyat.

Bizony Jóska, téged ma nagy veszteség ért, nem láttad a k . . . i uraság lovait; ma hajtották erre négyesben. Micsoda állatok!

— Ej mit! Én meg a grófét láttam; úgy vágattak a fő-utcán mint a táltosok. Hanem tudjátok mit, a mieinknek még sines párjuk. Ha ti azokat látnátok! Ha egyszer arra, a mi falunk felé vetődtek, bejőjeteek ám hozzánk; tudom, meg áll szemetek s szátok. Olyan két paripa, mint a mi Gyöngyösiünk s Tubánk, nincs ebben a városban. Mit mondok? Ebben a járásban, sőt az egész megyében is elsők.

Sokat tudott beszélni az utazásairól. Tény, hogy sok helyen megfordult, hozzánk képest világlátó ember volt. Mesélt Horvátországról is; vásárra volt ott, persze lovakat vettek azon a vásáron! Az osztyáltársak faluit ismerte, mindegyikről tudott valami jellemző tulajdonságot felhozni s mindig a hátrányos oldalait mutatta be. Egyik faluban a templom tornya fából van, a másikban a torony teteje pipafedélhez hasonlít, a harmadikban az öreg férfiak befonják a hajukat, s több eféle dolgot említett fel. Csak az ő faluja volt előtte szép.

Mult az idő; hónapokat hónapok, éveket évek váltottak fel. Eltöltöttük a négy évet, a melyek alatt jó tanárainktól útravalót szereztünk a nagy útra: az igazi életre. Félre tettük a tréfát — Jóska barátunkkal nem beszélhattunk lovakról, falukról s nem javítottuk ipari tárgyainkat

A képesítő vizsgálat előtt voltunk. Drukkoltunk erősen és vártuk a passzust. A mi barátunk egészen közönyösen vette a dolgot, mintha csak ott lovakról, falukról kellene tudni.

A nagy nap felvirradt. Az intézet udvarán gyülekeztünk. A mint a terembe mentünk, ekkor vettük észre hogy Jóska nincs köztünk. Szaladtunk jobbra, balra, kerestük a kertben, de nem találtuk. Végre egyik társunk jelenti, ki Jóska lakására elstetett, hogy a háziasszony azt mondta: korán reggel elutazott.

A vizsgálatot letettük s már egy évig künn eveztünk az élet tengerén, a mikor barátunk vizsgálatra ment. Az írásbeli és szóbeli vizsgálat közt levő körülbelül egy havi idő alatt találkoztam vele. Megpironogtam, visszaadtam mindnyájunk helyett a régi szidást.

— Hanem most már leteszed a vizsgálatot, Jóska!

— Dehogyan teszem le. Szóbelire elmegyek ugyan, hanem a közepén eltávozzom.

— Ne bolondozzál! Nem tanultál? Ugy-e nehéz két dolgot végezni: tanulni és tanítani? Hát csakugyan nem tanultál?

— Nem.

— Miért?

Erre kabátja belső zsebébe nyul, kivész egy tárczát, a melyből egy szép női arczkép kandikált ki.

— Ah, hát ezért nem tanultál?

— Ezért.

A vizsgálatról — úgy a mint megmondta — visszalépett. A volt osztálytársak ennek okát semmiképen sem tudták kitalálni. Hogyan lehet az, hogy Jóska, aki élettapasztalatokban mindnyájunknál gazdagabb volt, ilyenent tett? — egyik a másikától kérdezte. Arra nem gondoltak, hogy éppen az élettapasztalatokban való gazdagság volt tettének főrugója. Az okot csak én tudtam. „Keress az asszonyt!” — A betük mellé az intézet falai közé is belopódzik az.

Az érdeklődőknek megnyagtatás végett megmondom, hogy aztán másodsorra derekasan végzett a mi Jóskánk; most tehát már van értelme, hogy magánál hordozza azt a szép arczképet.

Deák Gyula.

A kultuszminisztérium új beosztása.

Dr. Wlassics Gyula vallás- és közokt. miniszterünk ismét egy új rendeletet adott ki. Ez a rendelet a minisztérium belső adminisztrációjára vonatkozik s vele a miniszter új ügy- és személyzeti beosztást állapított meg. A rendeletnek csak azt a részét mutatjuk be ez alkalommal, mely leginkább a népoktatásügyre s az ezzel kapcsolatos ügyekre vonatkozik.

A rendeletnek ez a része itt következik:

Az elnökség hatáskörébe tartoznak: a minisztérium központi személyzetének személyi ügyei, a tárczaköltségvetés, a közoktatás állapotáról szóló miniszteri jelentés összeállítása kiténtetések, az országos közoktatási tanács, külföldre szóló ajánlólevelek, az állami számvéviszékkel való levelezés, mozgósítás esetén a katonai szolgálat alól való felmentések, a népfelkelési ügyek, az írói javadalom, a Rökk-alap, valamint egyéb, a miniszter által fenntartott és különösen

bizalmas ügyek. Elnöki titkár: Molnár Viktor osztálytanácsos; miniszteri fogalmazók: Gopesa László dr. és Schell József báró; miniszteri segédfogalmazó: Neiszer Antal, fogalmazógyakornokok: Szemler Jenő és Rényi József dr.

A III-ik ügyosztály hatáskörébe tartoznak: az orsz. mintarajziskola és rajztanárképző, az iparművészeti iskola, a zeneakadémia színművészeti akadémia, a festészeti mesteriskola, a nemzeti múzeum, az orsz. képtár, a történelmi képesarnok, az iparművészeti múzeum, az orsz. képzőművészeti tanács, a műemlékek orsz. bizottsága, az üvegfestészeti intézet és művészeti ösztöndíjak. Az ügyosztály főnöke: Szarcsányi Miklós dr. osztálytanácsos; tagjai: Lippich Elek dr. miniszteri segédtitkár, Arányi Olivér miniszteri segédfogalmazó.

A VI. ügyosztály 3 osztályra oszlik. Az a) alosztály hatáskörébe tartoznak: az elemi népoktatási ügyek, nevezetesen: a kisedővás, az elemi iskolák és a tanfelügyelőségek. A b) alosztályba tartoznak: a magasabb fokú népoktatási ügyek és szakiskolák, nevezetesen: a felső népoktatási iskolák, a polgári iskolák, a felsőbb leányiskolák, a kereskedelmi iskolák, a budapesti középipariskola, a technológiai iparmúzeum az iparos tanonciskolák és az iparoktatási tanács. A c) alosztály a tanítóképzés ügyeivel foglalkozik és alája tartoznak nevezetesen: a tanító- és tanítónőképezdék, az óvóképezdék, a tankönyvek, tanszerek, ösztöndíjak, a különböző tanfolyamok és póttanfolyamok és minden paedagógiai kérdés, valamint a népoktatási statisztika. Az ügyosztály főnöke: Szathmáry György miniszteri tanácsos. Az a) alosztály főnöke: Halász Ferenc kir. tanácsos, közp. szolg. berendelt kir. tanfelügyelő; tagjai: Kacsovich Mihály dr. miniszteri segédtitkár, Schindler Arthur fogalmazó-gyakornok, Mandl Lajos dr. fogalmazó gyakornok, Módosy Imre közp. szolg. berendelt kir. tanfelügyelő és Porth Béla miniszteri számellenőr.

A b) alosztály főnöke: Morlin Emil dr. osztálytanácsos; tagjai: Kuliszeky Dezső miniszteri titkár, Gönczi Mór dr. miniszteri fogalmazó, Gosztony Aladár miniszteri segédfogalmazó. Berecz Antal közp. szolg. berendelt fels. leányiskolai igazgató és Mártonffy Márton közp. szolg. ber. tanfelügyelő.

A c) alosztály főnöke: Axaméthy Lajos dr. osztálytanácsos; tagjai: Váli Béla dr. miniszteri segédtitkár, Radnai Rezső dr. min. fogalmazó és Józsa Antal közp. szolg. berendelt kir. segédtanfelügyelő.

A VII. ügyosztály ügykörébe tartoznak: az emberbaráti intézetek, nevezetesen a siketnémák váczai, a vakok budapesti és a hülyék budapesti intézete, a dadogók és hebegők orsz. tanfolyama és a többi hasonló irányú intézetek fölötti felügyelet gyakorlása. Az ügyosztály tagjai: Szarcsányi Miklós dr. osztálytanácsos (az ügyosztály ideiglenes főnöke) és Szabó Sándor dr. miniszteri segédtitkár.

A XI-ik ügyosztály hatáskörébe tartoznak az országos tanítói nyugdíj és gyámalap, valamint a felekezeti tanári nyugdíjalap minden ügye. Az ügyosztály főnöke: Gömöröy Oszkár dr. min. tan.; tagjai: Angyal Gyula oszt. tanácsos és a számvevőségi segédszemélyzet.

E beosztással kapcsolatosan a miniszter még az ügykezelés rendjét, minden főnök hatáskörét és az ügymenetet is terjedelmes és világos utasításban szabályozta.

KÖNYVISMERTETÉS.

„Kisdedóvodai beszéd- és értelemgyakorlatok. (Társalgás) kézi-könyve“. Kisdedóvodák és kisdedóvónőképző intézetek számára írta : Molnár Mária, az eperjesi állami kisdedóvónőképző intézet mintavivője. Ára 1 frt 50 kr. Megrendelhető szerzőnél Eperjesen.

Voltaire annak idején azt állította, hogy a nő többet ad szépségére, mint életére. E kijelentésben tagadhatlanul sok igazság rejlett akkor, mikor a nő nevelésénél fogva nem érte el magasabb jelentőségének azt a fokát, melyet ma már elérnie sikerült. A nő zártköri élete a férfiü működésével teljesen ellentétben állott. Ez az ellentét, mely úgy a szellemi, mint a fizikai tevékenységben nyert éles kifejezést, ma már a kulturáلامokban elenyészett.

Mill Stuart „Subjectiv of Women“ cz. művében a férfi és a nő egyenjogusításának kérdését akarván megvilágítani, okoskodásaiban arra a végeredményre jutott, hogy a nő élet- és lélektanilag nem érett a tudományok művelésére.

A férfit a mély, alapos gondolkozás, míg a nőt élnksége, szívbeli nemes tulajdonai, jósága, szeretetreméltósága és szépsége jellemzi. Míg a férfínál a szellemi tökélyt, a fizikai erőt, addig a nőnél a szív, az érzelmek nemes tulajdonait keressük. Nines magasztosabb látvány, mint egy gyöngéden szerető hitves, egy önfeláldozó anya. Az anyák, a nők kezébe van bízva a jövő nemzedék sorsának alapja. Ha a nevelés csak az érzelmek útján halad, akkor az anya, a nevelő hibát követ el. A kisdednevelésnél ne csak a szív érzelmei, hanem az előre látó ész tervszerű behatásaival adja meg az irányt, mely felé a nevelésnek haladnia kell.

Ha e téren akár a nyilvános életpályán, akár az irodalom terén találkozom a nővel, meghajlok előtte, mert itt a nő természetadta tulajdonainál fogva sokkal magasabban áll, mint a férfi.

Most, hogy az említettem könyv került kezembe, örömmel fogtam annak tanulmányozásához. Ime az alkalom, a tér, hol a férfi, az apa tanulhat a nőtől. A nő a kisdednevelés terén a tanítás mezején legjobban érvényesítheti magát, értékesítheti tehetségét. Ez azt hiszem a legheylesebb út, mely felé a nő tudományosabb képzése irányulhat.

Molnár Mária az inént jelzett művével a kisdednevelés ügyének emeléséhez nagyban hozzájárult, jeles, úttörő munkát végzett. Művének minden sorából a magyar kisdednevelés iránti meleg szeretet és lelkesedés sugárzik ki.

A mű teljes módszerességgel van kidolgozva ; igen ügyesen bemutatja, hogy kell a gyermek lelkében a közképet, a fogalmat megalkotni, megtanít a gyermek képzeletének nevelésére és fegyelmzésére, a jóindulat, szeretet ápolására, rossz indulatok fékezésére, az erkölcsös és vallásos érzelmek ápolására. A cselekvő élet nevelésénél bemutatja a szokások alakulását, az utánzást stb.

Társalgásai a lehető legkedvesebb társalgások s e tekintetben bizonyos művészetre vitte szerző. Mert szerény véleményem szerint, nemcsak a szellemi tökélyben rejlik a művészet, de abban is, hogy a kisdedóvónő valódi művészettel felkutatja a gyermeki lélek egyszerű, naiv megnyilatkozásait s ahhoz fűzi társalgását.

Lássunk csak egy két mutatványt a társalgásból. A kiseddévónő a tehénről társalog a kisedekkel.

Nekem is van egy kis tehénkém itt a szekrényben, megmutatom nektek. (Felmutatva a kutyát.)

Gyermekek: Az nem tehén, hanem kutya!

Ejnye észre sem vettem, hogy a tehén helyett a kutyát vettem elő, most hát visszateszem a kutyát s megkeresem a tehenet. (Felmutatva a bivalyt.)

Gyermekek: Az meg fekete bivaly!

Ejnye, ejnye, hol van hát az én kis tehénkém? (Felmutatva a a tehenet.) Itt van ni!

Gyermekek: Az a tehén, az a tehén. Itt a nyaka. Itt meg a lába. Négy lába van. Ni a feje! A két füle! A szeme. Itt a háta! Ni, ni a farka.

A kecskét következőkép mutatja be szerző: Hogyan ugat a kutya? Hogyan nyávog a macska? Hogyan nyerit a csikó? Hát a tehénke hogyan tesz? Mi van a tehén fején? Mutatok én nektek egy más kis tehénkét: ennek is van szarva, de nem úgy tesz, hogy: mú mú, mú, hanem így, hogy: mekk, mekk, mekk!

Gyermekek: Az a kecske lesz! Stb.

Az olvasó ilyenkor szinte akaratlanul lelki szemei elé varázsolja a kis gyermekszereget s köztük a kedves óvónénit. Látjuk a gyermekek örömteli arczát, a mint élénken megnevezik ismerőseiket az állatvilágból, mintha örülni látszanának, hogy ők is tudnak már valamit.

A könyvben több kis verset is találunk, a legjobbakat Pósatól. Kedves ez is:

„Ha kiszabta
Takarosan
Meg is varrja
Divatosan;
Iezi-piezi
Fényes tűbe
Hosszú, hosszú
Czérnát fűz be,
Ujjára meg
Gyűszücskét tesz.
Addig varrja,
A míg kész lesz.“

Molnár Mária munkája mindenestre nyereség számba megy a kiseddnevelési irodalom terén. Ajánljuk az érdeklődők figyelmébe.

Eperjessy István.

Budapest székesfőváros
községi elemi népiskolai tanszemélyzetének elhelyezési és munka-
beosztási

KIMUTATÁSA

az 1895/6-iki iskolaévre.

45. VII. ker. Aréna-uti elemi iskola. I. a) fi Tóth Ferenc st., I. b) . . . . .
II. a) Stolmár László, ig. tan., II. b) Szentpétery István, III. Kneif Ödön,
IV. Brenner István, V. Tóth József, I. a) I. Nyíry Klára, I. b) Kneif Ödönné, II. a.
özv. Hoffmann Tódoraé, II. b) Krafft Aranka, III. Strobl Vilma, IV. Glatz Teréz,
V. Gyulai Etelka. — *Segédtanító*: Fuchs Gyula, — *Rajz*: Kneif Ödön, Brenner
István, Szentpétery István. — *Torna*: Kneif Ödön, Tóth Ferenc st. — *Kézimunka*:
Strobl Vilma, Nyíry Klára, Kneif Ödönné.

46. VII. ker. *Hungária-úti elemi iskola*. I. fi Ligeti Károly, II. Weisz Adolf, III. Gábor Gyula, IV. Czimmermann Ant., ig. t., I. l. Szedlaecek Emília, II. . . . . III. Sloup Irma, IV. Szrekovszky Andorné. — *Segéd-tanító*: Landherr Rezső. — *Rajz*: Weisz Adolf, Ligeti Károly. — *Torna*: Gábor Gyula. *Kézimunka*: Czimmermann A.-né.

47. VII. ker. *Kis-zuglói elemi iskola*. I. fi Hofecker Imre, I. l. Relle Mária, II. v. Szokolay Adolfin, III. v. Erős Antal, IV—V. v. Jókúthy Sándor, vez. t., *Rajz*: Erős Antal, Hofecker Imre. — *Torna*: Erős Antal. — *Kézimunka*: Relle Mária, Szokolay Adolfin.

48. VIII. ker. *Szentkirályi-utcai elemi iskola*. I. a) fi Nohn Nándor, I. b) Bródy Aranka, II. Spannbenger Alajos, ig. t., III. Kömlödi Mór, IV. Bagonyi Adolf, I. l. Fodor Riza, II. Günther Károlyné, III. Landherr Emília, IV. Csuka Ilona. — *Segéd-tanító*: Kanovics Hedvig. — *Rajz és torna*: Kömlödi Mór, Bagonyi Adolf. — *Kézimunka*: özv. Bruckmann P.-né

49. VIII. ker. *Rökk Szilárd-utcai elemi iskola*. I. a) fi Barna Jakab, I. b) Hoffmann Zsigmond, I. c) Palkovits József, II. a) Fehér József, II. b) Telek Jozsef, II. c) Kréhnjai Adolf, III. a) Jancsek Pál, III. b) Novák Izsó, III. c) Móra István, IV. a) Laczko vich Károly, ig. t., IV. b) Brédl Sándor, V. a) Gábel Gy. V. b) Mazurek Pál, VI. Nyárasdy János; I. a) l. Jablonszky Lajosné, I. b) Vlasics Mária, I. c) Heinzingner Katalin, II. a) Porzsolt Benőné, II. b) Schwendtnner Antalné III. a) Kurtz Gizella, III. b) Piller Gizella, IV. a) Marschalko Emília, IV. b) Greszler Hermin, V. Greszler Etel, VI. Fónay Jolán. — *Segéd-tanító*: Husztolcz József. — *Segéd-tanító*: Gescháder Margit. — *Rajz*: Jancsek Pál, Novák Izsó, Móra István, Fehér József, Brédl Sándor, Gábel Gyula, Hoffmann Zsigmond, Palkovits József. — *Torna*: Jancsek Pál, Novák Izsó, Móra István, Barna Jakab, Kréhnjai Adolf, Gábel Gyula, Mazurek Pál, Nyárasdy János. — *Kézimunka*: Kurtz Gizella, Piller Gizella, Kassevics Francziska, Vlasics Mária, Schwendtnner Antalné.

50. VIII. ker. *Baross-utcai elemi fiúiskola*. I. a) fi Greszler Amália, I. b) Villányi Tivadarné, II. a) Jablonszky Alajos, II. b) Kampis Lajos, III. a) Pély Ferencz, III. b) Ságth József, IV. a) Barezén János, ig. tan., IV. b) Deák Jenő, V. a) Juhász Béla, V. b) Erschinger János, VI. Kurucz Kálmán. — *Segéd-tanító*: Kolbe Antal. — *Rajz*: Pély Ferencz, Ságth József, Jablonszky Alajos, Deák Jenő, Juhász Béla, Kurucz Kálmán. — *Torna*: Pély Ferencz, Erschinger János, Kampis Lajos, Deák Jenő, Juhász Béla.

51. VIII. ker. *Rigó-utcai elemi leányiskola*. I. a) Jusits Teréz, I. b) Farkas Flóra, II. a) özv. Szabó Jenőné, II. b) Schwetz Vilmosné, III. a) Révész Gyuláné, III. b) Lorberer Lajosné, IV. a) Vörös Kálmán, IV. b) Ábrahám Gyuláné, V. a) özv. Boros Antalné, V. b) Simonyi Gizella, VI. Stabiszewsky Irma. — *Segéd-tanító*: Ligeti Mária. — *Kézimunka*: Horváth Lajosné, Ábrahám Gyuláné, M.-Ullerich Józsa, Simonyi Gizella.

52. VIII. ker. *Práter-utcai elemi iskola*. I. a) fi Bócz Arnold, I. b) Tános Sándor, ig. tan., II. a) Pártényi István, II. b) Keller Mihály, III. a) Balla László, III. b) Takács Ferencz, IV. a) Vajda Ferencz, IV. b) Kugler Sándor, I. a) l. Weiler Stefánia, I. b) Bűcz Irén, II. a) Prandtner Hermina, II. b) Moravetz Irma, III. a) Schenk Jusztina, III. b) Székely Malvin, IV. a) Buzay Irma, IV. b) Moravetz Ilona. — *Segéd-tanító*: Kugler Károly. — *Segéd-tanító*: Huber Mária. — *Rajz és torna*: Balla László, Takács Ferencz, Vajda Ferencz, Kugler Sándor. — *Kézimunka*: Schenk Jusztina, Székely Malvin, Buzay Irma, Moravetz Ilona.

53. VIII. ker. *Bezerédy-utcai elemi fiúiskola*. I. a) Mayer Sarolta, I. b) Schramm Alajos, II. a) Péterffy József, II. b) Schnöller Jakab, III. a) Schnöller Lajos, III. b) Neubauer Zsigmond, IV. a) Rakita Árpád, IV. b) Streiling Géza, V. Szabó Kálmán, VI. Weinberger Alajos, ig. tan. — *Segéd-tanító*: Tóth Kálmán. — *Rajz és torna*: Schnöller Lajos, Neubauer Zsigmond, Rakita Árpád, Streiling Géza, Szabó Kálmán, Schramm Alajos.

54. VIII. ker. *Bezerédy-utcai elemi leányiskola*. I. a) Lósz Ferenczné, I. b) Pesty Gizella, I. c) Etelváry Alajosné, II. a) Szita Ida, II. b) Szász Lajosné, II. c) Lindt Gabriella, III. a) Péterffy Józsefné, III. b) Grau Ludovika, IV. a) Enyváry Gizella, IV. b) Dinszt István, ig. tan. — *Segéd-tanító*: Gál Diamanta, *Kézimunka*: Sztekláts Ludmilla, Dinszt Anna.

55. VIII. ker. *József-fürdőházi elemi fiúiskola*. I. Bence Dezső felügy. t., II. Magdics Károly, ig. t., III. . . . . felügy. t., IV. Rigell Vincez, V. . . . . felügy. t., VI. Simon Miklós. — *Segéd-tanító*: Volf Jenő. — *Rajz*: Rigell Vincez, Simon Miklós. — *Torna*: Bence Dezső, Simon Miklós.

56. VIII. ker. *Madách-utcai elemi iskola.* I. a) fi Bodnár Zsigmondné, I. b) Blaschnek Józsa, I. c) Alkér Róza, II. a) Köpeczy Károly, II. b) Ganter Tivadar, II. c) Kaán Géza, III. a) Sipőtz Béla, III. b) Ocskay Ferencz, III. c) Kapocsi László, IV. a) B a u m a n n József, ig. tan., IV. b) Ekker Antal; I. a) I. Kauser Katalin, I. b) Fleischhacker Istvánné, I. c) Vörös Mária, II. a) Butsányi Ilona, II. b) Baumann Józsefné, II. c) Masa Béláné, III. a) Berényi Ferenczné, III. b) Píringer Lajosné, III. c) Kabelik Irma, IV. a) Romocsa Emma, IV. b) Wład Katalin. — *Segédtanító:* Farkas György. — *Segédtanítónő:* . . . . . — *Rajz és torna:* Sipőtz Béla, Ocskay Ferencz, Kapocsi László, Köpeczy Károly, Kaán Géza. — *Kézimunka:* özv. Jónás Ferenczné, Vörös Mária, Wład Katalin.

57. VIII. ker. *Szigony-utcai elemi iskola.* I. a) fi Biczó Dániel, I. b) Schwendner Irén, I. c) Gosztayer József, II. a) Biczó Dániel, II. b) Zimmermann Sándor, III. a) Neiger Kálmán, III. b) Vancsik Elemér, IV. a) I r i t e s e k Ferencz, ig. tan., IV. b) Magassy József, V. Zahoray Károly; I. a) I. Fodor Józsa, I. b) Szilvássy Lajosné, II. a) Lieszkovszky Irma, II. b) Platz Emilia, III. Zlinszky Irma, IV. Kovács Róza. — *Segédtanító:* Agoston Béla. — *Segédtanítónő:* . . . . . — *Rajz:* Neiger Kálmán, Vancsik Elemér, Zimmermann Sándor, Magassy József, Zahoray Károly. — *Torna:* Neiger Kálmán, Vancsik Elemér, Gosztayer József, Magassy József, Zahoray Károly. — *Kézimunka:* özv. Krigovszky Jánosné.

58. VIII. ker. *Baross-utcai 2. számú elemi iskola.* I. a) fi Stuehlik András, I. b) Píringer Lajos, II. T ö p f n e r József, ig. tan., III. Kurucz Vilmos, I. a) I. Ott Irma, I. b) Tolnaffy Irén, II. Hunkár Ilona, III. Kauser Ilona. — *Segédtanítónő:* Kisfaludy Margit. — *Rajz és torna:* Kurucz Vilmos. *Kézimunka:* Kauser Ilona.

59. IX. ker. *Lónyay-utcai elemi iskola.* I. a) fi Ulrich Adolf, I. b) Böngérfi János, II. a) Klement Alajos, II. b) V a j d a f y Gusztáv, ig. tan., III. a) Hermann László, III. b) Váradi Amadé, IV. Horváth László, V. Pagács János, VI. Simon Bertalan; I. a) I. Nagy Lajosné, I. b) Fábry Sarolta, II. a) Szabó Karolin, II. b) Hunfalvi Lajosné, III. a) Rada Ilona, III. b) Gloger Antónia, IV. Bäcker Sarolta, V—VI. Aurada Irma. — *Segédtanító:* Stephán Lajos Pál. — *Segédtanítónő:* Vio a Erzsébet. — *Rajz:* Hermann László, Váradi Amadé, Klement Alajos, Pagács János, Simon Bertalan. — *Torna:* Hermann László, Váradi Amadé, Horváth László, Ulrich Adolf, Böngérfi János. — *Kézimunka:* Tietz Hengel Anna, Macho Amália.

60. IX. ker. *Bakács-téri elemi iskola.* I. a) fi Scharf Ágosta, I. b) Bereczk Kornél, II. a) J e n y József, ig. tan., II. b) Doppler Antal, III. a) Watzka Mihály, III. b) Tárnok Károly, IV. a) Nagy Lajos, IV. b) Vlaszák István; I. a) I. Ulrich Adolfné, I. b) Szalkay Matild, II. a) Rózsavölgyi Paula, II. b) Giresch Józsefné, III. a) Maywald Matild, III. b) Tatay Janka, V. Varga Ilona. — *Segédtanító:* Wayand Lőrincz. — *Segédtanítónő:* Neubauer Anna. — *Rajz:* Watzka Mihály, Tárnok Károly, Nagy Lajos, Vlaszák István. — *Torna:* Watzka Mihály, Tárnok Károly, Bereczk Kornél, Vlaszák István. — *Kézimunka:* Maywald Matild, Tatay Janka, Varga Ilona.

61. IX. ker. *Mester-utcai elemi iskola.* I. a) fi Kurzenreiter Károly, I. b) Földes Géza, I. c) . . . . . I. d) Potóczy Istvánné, I. e) Horváth Melánia, II. a) Kovalovszky József, II. b) Millay Ede, II. c) Kovalovszky Józsefné, III. a) Konferszki Tivadar, III. b) Imrey Árpád, III. c) . . . . . IV. a) F e t t e r György, ig. tan., IV. b) Horváth Sándor, V. . . . . V—VI. Abafi Mihály; I. a) I. Nagy Ferenczné, I. b) Rokonfi Emma, I. c) S c h m i d t Lászlóné, II. a) Ürményi Emilia, II. b) Paczona Gizella, III. a) Szabó Emma, III. b) Zeuner Ágnes, IV. Weisz Mária. — *Segédtanító:* Horváth Lajos. — *Segédtanítónő:* . . . . . — *Rajz:* Konferszki Tivadar, Imrey Árpád, Kurzenreiter Károly, Horváth Sándor. — *Torna:* Konferszki Tivadar, Imrey Árpád, Horváth Sándor, Kovalovszky József. — *Kézimunka:* özv. Rokonfi Józsefné, Schmidt Lászlóné.

62. IX. ker. *Külső-soroksári-úti elemi iskola.* I. fi Konkolyi József, I. I. Baesinszky Edéné, II. fi Horváth János st., II. I. özv. Huszár Vinczéné, III. v. Baesinszky Ede, IV. E l l e r Ferencz, ig. tan. — *Rajz:* Baesinszky Ede, Konkolyi József. — *Kézimunka:* Baesinszky Edéné, özv. Huszár Vinczéné.

63. X. ker. *Bánya-téri elemi iskola.* I. a) fi Roth Imre, I. b) Jerney Mátyás, II. a) Leviczky Aladár, II. b) Klein Adolf st., III. a) Brantner Albin, III. b) Riedl Győző, IV. a) K i s s Béla, ig. tan., IV. b) Tóth Lajos, V. Ambrózy Béla, VI. Csath Gyula; I. a) I. Kovács Mária, I. b) Szládek Ma'ild, II. a) Bertóty Árpádné, II. b) Töppner Vilma, III. a) Halász Krisztina st., III. b) Stuehlik Róza, IV. Veress Józsa, V. Ábrahám Ilona. — *Segédtanító:* Zombori Béla. — *Rajz:* Brantner Albin, Riedl Győző, Leviczky Aladár, Tóth Lajos, Ambrózy Béla, Roth Imre. — *Torna*

Brantner Albin, Riedl Győző, Loviczky Aladár, Tóth Lajos, Roth Imre. — *Kézimunka*: Halász Krisztina st., Stuehlik Róza, Veress Józsa, Szlajdek Matild.

64. X. ker. Kápolna-téri elemi iskola. I. a) fi Rákóczy Lajos, I. b) Császár Lajos, II. Oleják Károly, vez. tan., III. Frank Imre, IV. . . . . I. a) I. Kauser Irén, I. b) . . . . . II. Killius Józsa st., III. . . . . IV. Janecz Antonia. — *Segédtanító*: Knesch Vilma. — *Rajz és torna*: Frank Imre. — *Kézimunka*: Janecz Antonia.

65. X. ker. Gyömrő-uti elemi iskola. I. fi Speciár Béla, II. . . . . III-IV. Rácz Ödön, vez. tan., I. v . . . . . I. I. özv. Kopetz Gáosztávnó, II. Rácz Ödönné, III. Reitingter Teréz, IV. Baumann Eleonora st. — *Segédtanító*: . . . . . — *Kézimunka*: Reitingter Teréz, Baumann Eleonora st.

66. X. ker. Tiszvársételepi elemi iskola. I. fi Fiedler Jenőné, II. Kiss Ernő, III. Lathwesen Henrik, IV. Fülbier Béla, vez. tan.; I. I. Jávorszka Erzsébet, II. Baló Gézáné, III. Körösmezey Gusztávné, IV. és V. Nouvier Ivánné. — Az V. leányosztály tanítására beosztva: Fülbier Béla vez. tan., Baló Gézáné, Körösmezey Gusztávné és Jávorszka Erzsébet. — *Rajz*: Kiss Ernő. — *Torna*: Lathwesen Henrik. — *Kézimunka*: Körösmezey Gusztávné, Fiedler Jenőné.

67. X. ker. Rákosi elemi iskola. I. fi Dausz Ferencz, II. Stelly Géza ig. tan., III-IV. Lehel Pál, V-VI. Rathmann János; I. I. Lehel Pálné, II. Radler Károlyné, III-IV. Ottlik Károlyné, V-VI. Fényes Józsefné. — *Segédtanító*: . . . . . *Rajz*: Lehel Pál, Rathmann János. — *Torna*: Dausz Ferencz. — *Kézimunka*: Radler Károlyné, Lehel Pálné.

(Vége.)

LEVELEZÉS.

Jena, 1895. aug. 7.

Kedves Szerkesztő barátom!

Ülök a kemény padon. Tanító helyett tanítvány vagyok. Rám fér egy kis tanulás. A könyv is tanít, de az élő szó jobban hat. Aztán a könyvvel egyedül vagyok, itt meg társaságban. Nem vagyok olyan jó tanítvány, mint az én tanítványaim szöktak lenni; de nem azért, mintha nekem most nem volnának oly jó tanítóim, mint nekik, oh, ezek a jeni tanárok értenek a tanításhoz, különösen Dr. Rein a világhírű paedagógiai tanár, kinek előadásaira amerikaiak meg ázsiaiak is jönnek ide — az én tanítványaim őszintébbek, nyiltabbak, ha valamit nem tudnak, nem értenek meg, azonnal megkérdem tőlem. Tanulótársam Mr. Robert Corry Cray Hemel-Hempsteadből nem tartózkodik, ő kérdez, ha valamit nem ért. Ő talán jobban érdeklődik a dolgok iránt, mint én? Nem hiszem — nálam egy fajtája a szégyennek vagy inkább a büszkeségnek van kifejlődve — pedig miért volna szégyen valamit nem tudni? Miért volna megalázó valaminek meg nem értését bevallani? Megpróbálom — tanulok majd én is a tanulótársamtól és félrevetem azt, a mi akár szégyenkezés, akár büszkeség, hadd legyek ép oly jó tanítvány, mint a milyenek tanítványaim, vagy hadd emelkedjem fel tanulótársamhoz, kinek ereiben angol vér folyik.

Sokat tanulok tanulótársaimtól. Mindenekelőtt jól esik tapasztalnom, hogy sokkal jobb sorsuk az én német, angol, svéd, dán, bolgár kollegáimnak sincs mint nekünk Magyarországon, nemesak Budapesten, hanem megfontolva írom: Magyarországon; mindenütt van valami baj, amit a helyi viszonyok szülnék, de általános baja a tanítóságnak az egész világon, hogy a tanító-képzés nem felel meg a tanító állásának, feladatának. Mi tanítók nagy feladatot vélünk megoldani; az állam, a társadalom részint nem hiszi, részint nem akarja, hogy mi nagy feladatokat oldjunk meg; és ime egy Dr. Rein etikai és pszichológiai alapon fejti ki feladatunkat — nem is tanító, aki nem tűz magas eszményi ezélt maga elé, a hová tanítványait vezetni akarja. Jól esik látnom még azt is, hogy mi magyar tanítók tudományos ismeretek dolgában épen nem állunk más nemzetek tanítói mögött. A délmagyarországi és aradi tanítógyűlés után jöttem ide. Alkalmam volt ott lent sok ismerős kartárrsal találkozni és sok kartárrsal megismerkedni. Talán nem veszik szerénytelenségnek, ha egy kis összehasonlítást teszsek — de csak egy kiesít, mert az ilyen dolog bármily óvatosak legyünk, nagyon kényes. A német és svéd tanítóknál a társas élet gyönyörűen van kifejlődve; az a szó, a mit Diesterweg mondott: „Schliess an ein Ganzes dich an” megtette a hatását. Nálunk egy kis közömbösséget tapasztalunk a tanítói társas élet iránt. (Lesz-e a magyar tanítók kaszinójának még ez évben 800—1000 tagja? Pedig úgy kellene,

hogyan legyen.) Az okot is tudom — minket mindig csak a külső szükséglet kerget egy akolba, nem pedig a benső érzet. Nálunk az 1868. törvény rendel a megyei és városi tanítótestületeket, a törvényhozói szó, a miniszter hoz bennünket össze, holott vezérő tanítónak, valami Disterweg-félének kellett volna azt tenni. Felköszöntőket, toastokat itt nem igen mondanak, csak a „prosit“ járja és az elég sűrűn. Jó kedélyű emberek; az ének itt nagyon divatos és az iskolákban is kiváló gondozásban részesül.*) Nálunk úgy a tanítói körökben, valamint az iskolákban az ének nagyon mostoha bánásmódban részesül — nem tudom, komolyabb emberek vagyunk mi? A mi a politizálást illeti, ahhoz, úgy látszik, mindenütt értenek a tanárok és tanítók, de természetes is, mert mindaddig, míg bizonyos életbevágó kérdések nincsenek megoldva, addig mi a magunk módja és kívánsága szerint oldjuk meg: hiszen más hivatásbeli emberek is úgy tesznek, csak hogy azoktól nem veszük rossz néven.

A szép számban jelenlevő nők (Rein előadásain 13 nőt számláltam össze, a Dr. Gärtner-től előadott iskolai higiénia óráin kevesebb részt) mindenben részt vesznek, ott vannak, a hol a férfiak; a kirándulásokon szintúgy, mint a „Burgkeller“-ben a sörös kanecso mellett. Igen derék művelt nők, a svéd nők kiválóan értenek az érdekes conversatióhoz.

Nem mindenki, a ki jelen van, tartozik még a Herbart-Ziller-Rein féle iskolához: leginkább a német tanítók még nem tudnak mindnyájan e táborba átesapni. De úgy látszik, fog a jobb meggyőződés. A német mint kiválóan philosphus nép azt tartja: „Nézeteknek megváltozása benső szükségességgel támad az emberben, részint saját fejlődése, részint külső serkentések következtében és a becsület es akarát sem az egyiket, sem a másikat nem hártja el magától.“

Az hiszem, hogy e tekintetben is szigorúbbak vagyunk mi magyarok, pedig ha fejlődni, haladni akarunk, és tudom, hogy akarunk: akkor egy régebbi nézetnek megváltoztatását ne ítéljük meg a személy, hanem az ügy szempontjából.

A jeni helyi viszonyokról most nem írok. Sok a dolgom, iskolába járok — mennyit jegyezgetek: 3 esztendőn sem tudom feldolgozni. Ha a fejem oly gyorsan törődnek a német philosophiai gondolkodáshoz, mint a gyomrom a vajás ételekhez és a „schoppen lächer“-hez, akkor nem sajnálnám az itt töltött időmet.**)

Schön József.

ISKOLAI ÉRTESEITŐK.

6. A beregszászi áll. elemi fiu- és leányiskola értesítője az 1894/5 tanévről, Közzéteszi Serly Ferencz, igazgató. Elöl az igazgató közöl rövid visszatekintést az intézetnek, mint állami népiskolának keletkezéséről (1883-ik év.) Majd a lefolyt tanév főbb eseményei vannak elsorolva. A tanító-testület, mely a hitoktatókon kívül 15 tagból állott, teljes erővel s zavartalanul teljesíthette feladatát. A könyvtár aránylag jelentékenyen mondható; van ifj. könyvtárak is. Majd a tanulók érdemsorozata s a statisztikai táblázat áll, mely szerint a 6 osztályú fiúiskolában volt az év végén 388 növendék (párhuzamos osztály is volt 3); a leány-iskolában 4 osztályban (párhuzamos volt szintén 3) 405 tanuló, vagyis együtt 793 növendék. Végül az ismétlő iskoláról olvashatunk adatokat.

7. A budapesti ág. hitv. ev. magyar és német egyházgyülekezet, nép-és polgári iskolájának évi értesítője az 1894/5 tanévről. XVI. évfolyam Az értesítő elején Mikollik Kálmán tollából olvashatunk „A túlterhelésről.“ cz. alatt egészséges felfogással s őszinte hangon itt értekezést, melyben különösen a sok házi tanulás illetve a sokféle mellékóra ellen foglal állást. Majd az év története következik, melyben olvashatunk a tanerőkről, az iskola ünnepélyesebb napjairól. Tanerők száma 18 volt, tanulóké 762, azaz 14-gyel több, mint tavaly; ezek között aránylag sok volt a magán tanuló: 76. Majd az órabeosztás, tananyag, (a német nyelvi is s ez aránylag soknak tűnik föl!) tankönyvjegyzék, taneszközök, anyagi

*) Ha valamelyik tisztelt kartárs a Népnevelők Rpesti Egyesületének az énektanításra vonatkozó pályakérdése megoldásához kívánna német ének-könyveket, jó lelkismerettel ajánlhatom neki: Volksgesänge für Schule und Haus Zürich, verfasst von Heim — és Vaterlandsgesänge, Weimar. Commerbuch; akármely könyvkereskedésben kaphatók.

**) A tegnap esti összejövetelnél mutattak egy új könyvet, melynek czime: Spielbuch für Mädchen von A. Petsch Hannover. Bátorodom a tornatanárok és tanárnők figyelmét e könyvre felhívni.

állapot van ismertetve, azután a tanulókról kimerítő statisztika következik s legvégül a szülőknek szóló figyelmeztetés Falvay Antal igazgató által, két nyelven. A különben is igen gondosan szerkesztett értesítőnek külső kiállítása is csinos.

8. A **sümevárosi** felső leányiskola V.-ik és a róm. kath. elemi fiú-és leányiskola XXXVII. értesítője, az 1894/5 tanévről. Közli: Bánfi Alajos igazgató. Az értesítő azon kérdés fejtegetésével kezdődik: Minő készültséggel boesássa a népiskola növendékeit középiskolába, Éles Károly tollából. Igen helyes vezérelvül ezt jelöli meg — s ezt nem lehet eléggé hangsúlyoznunk — „inkább keveset de jól!” A tárgyilagosan irt s érett felfogású dolgozat után az intézet történetét közli az igazgató, tájékoztat nyújtván mindenik iskoláról külön; sőt az ismétlőiskoláról is, melybe 55 fiú és 55 leány járt. E tanulók olvasni valót kaptak az ifj. könyvtárból hetenkint. Majd a tanító-testület gyűléseiről s az itteni felolvasásokról van szó. A tanító-testület létszáma volt: a felső leányiskolánál 3, az el. iskoláknál 9, nem számítva bele a hitoktatókat. Végül következik a statisztikai táblázat, mely szerint a növendékek száma volt: a felső leányiskolában 25, az elemiben együttvéve 564 s nagyon is népes volt a leányiskolái I. oszt. (99!)

I R O D A L O M.

A siketnémák tárgyi és aiaki nyelvoktatása czímmel Scherer István, a siketnéma okt. kép. tanfolyam vezető-tanára és Berinza János, a váci siketnéma-intézet tanára a „Kalauz” cz. folyóirat külön mellékleteként egy igen praktikus könyvet adtak ki, mely a II. III. és IV. iskolaév gyűjtő nyelvoktatását tartalmazza. Sok jó dolgot sorolnak fel szerzők könyvecskéjükben s érdemök e tekintetben annál több elismerést érdemel, mivel e téren csaknem úttörő munkát végeztek. Fáradozásuk gyümölése bizonyára alkalmas segédeszköze lesz a siketnéma-oktatással foglalkozó kartársaknak, kiknek e jóra való munkát külön is figyelmökbe ajánljuk. Ára?

Magyar olvasókönyv az elemi népiskolák II. III. és IV. osztálya számára. Szerkesztette: Demé Károly. (Bpest., Franklin társulat kiadása, 1895. Ára az első kötetnek 35 kr., a másodiké 40, a harmadiké 50 kr.) Szerző, ki a tankönyvirodalom terén meglehetősen elismert névvel bír, jelen könyveivel ismét tanujelét adta annak a kiváló tehetségének, mely a tankönyvíráshoz elengedhetlenül szükséges. Az anyag helyes megválasztása és czélutatos csoportosítása jellemzik olvasókönyveit belsőleg, és csinosság, tiszta nyomás külsőleg. Hiszszük, hogy e jó tulajdonokkal bíró könyvek, melyeknek bővebb ismertetésére esetleg még visszatérünk, csakhamar tért fognak hódítani elemi iskoláinkban, kiszorítva onnan sok oda nem való, selejtes munkát.

Y E G Y E S E K.

— **Meghívó.** A „Magyarországi Tanítók Orsz. Bizottságának Igazgató Tanácsa” folyó évi aug. hó 20-án d. e. 8 órakor Budapesten (V. ker. m. tud. akadémia kistermében) gyűlést tart az Aradon tartott orsz. bizottsági gyűlésen hozott határozatainak végrehajtása tárgyában, melyre az igazgató Tanács tagjait, az érdeklődő tanítókat s tanügybarátokat tisztelettel meghívjuk. — Budapest 1895. jul. hó 25-én. — Somlyay József elnök. Böngérfi János titkár.

— **Meghívó.** Az „Eötvös-alap országos tanítói egyesület” f. é. augusztus hó 20-án délelőtt 10 órakor Budapesten a tud. Akadémia kistermében tisztújító közgyűlést tart, melyre az egyesület tagjai ezennel meghívatnak. — Budapest, 1895. augusztus 7. Lakits Vendel, titkár.

— **Bécsi tanítók Budapesten.** Említettük volt, hogy a bécsi Lehrerhaus-Verein 200 tagja meglátogatni készül Budapestet. A székes főv. tanítók természetesen a legszivesebb fogadásban fogják részesíteni bécsi kollegáikat. A főváros közönsége is bizonyára meleg érdeklődéssel és vendégszeretettel várja a bécsi tanítók látogatását. A fogadás költségeihez hozzájárult a kultuszminiszter és a főváros hatósága is. A főv. kartársak közül azok, kik a fogadásban, rendezésben és kalauzolásban részt venni kívánnak, forduljanak a Magyar Tanítók Kaszinója igazgatóságához.

— Az „Eötvös-alap” működéséről. Most kaptuk meg a magyarországi tanítók Eötvös-alapja működéséről szóló terjedelmes jelentést, melyből különös lelki megnyugvással olvassuk e nemes célú alapnak sok felé irányult jótékony-ságait. Különösen nagy az alap által ösztöndíjakban részesített felsőbb iskolai hallgatók száma. Az 1877—1894. időközben nem kevesebb mint **351** részesült 100 150, 200 illetve 400 frtos ösztöndíjakban. Az alapnak 100 — 200 frtos segélyeit ugyanebben az időközben összesen **227**-en vették igénybe. Ingyen déli étkezést az 1893 94 években **57**, felső iskolát látogató növendék élvezett. E célra az 1893. évben 20, 1894-ben pedig 34 bpesti szállodás ill. vendéglős ajánlott fel szabad asztalt. A Békey Imre-féle alapítvány kamataiból 20 tanító özvegyeért fizettetett ki az 1 frtyi évjárulék. A magyarországi tanítók Eötvös-alapja 19 évi fennállása óta 39,125 frtot nyújtott részint ösztöndíjak, részint segélyösszegek alakjában a hozzá folyamodóknak s ily módon 236 róm. kath., 132 ev. ref., 105 ág. ev. 13 gör. kat. 9 unitárius, 78 izr. vallású. összesen **573** tanítói család gondjait enyhítette; ezen felül a tanítók országos árvaházának költségeihez is 2474 frttal járult és a magyarországi tanítók javára 64577 frt 57 krnyi tőkét szerzett. — A mely intézmény ily derekasan tölti be hivatását, s az emberbaráti jótékony cselekedet gyakorlásában ennyire fáradhatatlan, az csak elismerést és támogatást érdemel, s éppen ezért ne legyen hazánk 26000 tanítója között egy se, ki e jótékony alapnak tagja nem volna!

— Az iskolalátogató-intézmény reformja. Wlassics Gyula vallás-és közoktatásügyi miniszter levelet intézett közéletünk számos kiváló férfiaihoz. — köztük több ellenzéki országgyűlési képviselőhöz is — azzal a fölhívással, hogy nyilatkozzanak, vajjon hajlandók lennének-e valamely alsóbbfokú iskolánál az iskolalátogató tisztelet elvállalni. A miniszter levelében kifejti, hogy különösen óhajtja az iskolákban jeles férfiaknak ilyen ellenőrző látogatását, a kik díjazásra nem reflektálva, egyedül a közoktatásügy ideális céljaiért hajlandók személyes fáradozásukkal nemes áldozatot hozni. — Szép az eszme, csak azt szeretnők tudni: hozzáértő férfiakhoz intézte-e a miniszter úr felhívását, mert ez a fő!

— Utasítás az iskolalátogatók számára. Minthogy eddig nem volt külön utasítás az iskolalátogatók számára s ezek ennél fogva többször összeütközésbe jutottak az iskolaszékekkel, tanítókkal, tanfelügyelővel: dr. Wlassics Gyula miniszter most szabályzatot dolgoztatott ki Utmutatás az iskolalátogatók számára címmel, mely meghatározza az iskolalátogatók feladatát. Az iskolalátogatás minden rendelkezési jog nélkül van s a tanfelügyelők ellenőrzése alatt áll.

— Kisbíróból tanító. Az aradmegyei Székudvaron mult vasárnapon tanítóválasztásra gyűltek össze a hívek. Ez a tanítói állás már évek óta pihenő helye volt mindenféle foglalkozású embernek, míg végre most az illetékes esperes-plébános, mint egyházi felügyelő megkívánta, hogy képesített tanítóval töltesse be. Pályázott az állásra Krisztián János nagylaki, Miklósi nagypélei, Kaba Gyula kiskanizsai és Rossu simándi tanító. A jelölő iskolaszékek csak a három első kérvényét vette figyelembe, mint a kiknek általános és magyar nyelvi képesítésük volt. Rossut nem jelölték, mert sem miféle oklevele sincs. A választás előtt kántorpróba vett a templomban, melynek falai megreszkettek, midőn az oklevél nélkül pályázó Rossu megeresztette hangját. A kántorpróba után rögtön következő választásnál az előre elkészült hívek ordítva, öklökkel fenyegetözve követelték az elnöklő egyházi iskolafelügyelőtől, hogy a páratlan hangu Rossut jelölje ki azonnal a választhatók közé, mert nekik az kell. Traileszku esperes, ki az iskolaszékek ülésén maga is mellőzte Rossut, megijedt a nagyhangu kántor nagyöklü híveitől és önhatalmulag jelölte Rossut is. Ezen felháborodtak a képesített tanítók kívánók pártjából többen s hangosan követelték az esperestől, boesássa szavazatra Bertyi Mózes kisbírót, a kinek szintén nincs tanítói oklevele és Rossunál erősebb hangon énekel, azonkívül igen figyelemreméltó energiával fityül is. A különben művelt esperes, érezvén az előbbi gyöngeségét ostorozó helyzetkomikumot, végig engedte a szavazást. Azután azonban az eredményt kihirdetése nélkül az összes iratokkal tovább állott, mondván, hogy a határozatot Metianu püspöktől tudják meg a hívek. Székudvaron most a legérdekesebb ember a kisbíró, a kinek a Kiskanizsáról kirendelt szabó már mértéket is vett, mert

hívei ki akarják öltöztetni, ha Metianu püspök őt erősitene meg. Így is egy rangba akarják helyezni Rossuval, akinek nincs ugyan oklevele, de van nadrágja. Így olvassuk ezt a Bp. Hirlapban.

— **A szászországi tanítók** betegsegélyző egyesülete a lefolyt évben 27,988 márka bevétellel szemben 12,412 márka kiadást tüntet fel. Az egyesületi tagok száma 2580.

— **Oroszországban** a néptanítók eddig fel voltak mentve a katonai szolgálat alól. Most ezeket a kedvezményes rendeleteket revideálták, s akként határoztak, hogy 3-ad, (s negyedrangú iskoláknál működő tanítóknak ténylegesen s azonkívül 17 évet tartaléklan kell szolgálniuk. Ez új terv értelmében mintegy 14000 tanítónak kellene most bevonulnia. Ez a változás azonban nagy visszaesést fog előidézni az amúgy is ijesztővé vált tanítóhiány tekintetében, s a népoktatás terén, melynek nivóját eléggé jelzi az a tény, hogy a katonai újonczoknak 67% a se írni, se olvasni nem tud.

— **Poroszországnak**, a legutóbbi kimutatások szerint, nem kevesebb mint 1232 járása tanfelügyelősége van Ezek közül 261 állandó, 971 pedig mellék-hivatali állás. A legtöbb járási tanfelügyelősége Hannoverának van.

— **Egy francia tanítónő**. Pierlot k. a. Elzász-Lotharingia elfoglalása után is Metzben maradt s ott francia nyelvtanítással foglalkozott, míg aztán 1888-ban kiutasították. Azóta a saint-dié-i leányiskola vezetője. Ez a tanítónő azért, hogy a német kormány daczára 18 éven át tanította a gyermekeket a francia nyelvre, a francia kormánytól most 1000 frkos érénydíjat kapott. — Persze, hogy a németeknek ez nem tetszik.

— **Faure Félix**, a francia köztársaság elnöke körutazása alkalmával egy tanítói küldöttség tisztelegését fogadta Havre-ban, s a következő beszédet intézte hozzájuk: „Tanító uraim! Személyesen ismerem többeket Önök közül, s azoktól is, kiket nem ismerek, tudom, hogy kollégáik érzelmeiben osztoznak. Láttam Önöket hivatalukban; s meggyőződhettem arról is, hogy Önök csak egy szenvedélyt táplálnak valamennyien szívökben: szakadatlanul növelni és biztosítani a népnevelés haladását. Az Önök feladata ép oly nehéz, a mily nemes. Önök azonban hű oda-adással, s azzal a szép eredménnyel fogják azt teljesíteni, a melyre mint Havre város volt képviselője még élénken emlékezem; s így Önök, valamint az egész francia tanítótság a köztársaság javára, a haza nagyságára s a civilizáció terjedésére örvendetes munkát fognak végezni!”

— **Mexikó** iskoláiban a szorgalmas gyermekek megjutalmazására igen furesa módot alkalmaznak. Meg van ugyanis engedve, hogy a tanítás alatt egy-egy szívat elszíjjanak. Hébeborba előfordul aztán az is, hogy a tanító az egész osztályt megdicséri s így az egész osztálynak megengedi a szivarzást. A tanító úr pedig televér mexikóihoz illően az egész tanítási óra alatt, tekintélyének megfelelő, rendkívül nagy szívat tart a száján; előtte a katedrán egy korsó áll agáve-borral, melynek mindennap meg-megújuló tartalmát természetesen a hálás szülők szállítják.

— **Halálozás**. Stuchlik András székes főv. tanítóársunkat súlyos és pótolhatatlan vesztesség érte: f. hó 8-án hunyt el hosszas szenvedés után édes atyja Stuchlik Pál úr életének 59-ik évében. — Béke lengjen az elköltözött porain!

— **Lapunk** legközelebbi száma a mai k e t t ő s szám miatt f. é. augusztus hó 31-én fog megjelenni.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Sch. J. Jena. Beeses soraidat köszönettel felhasználtam. A folytatást, miként levelemben is jeleztem, várom. Jelszó: Minél több sort, és minél kevesebb — s őrt! — G. D. Mehádia. Az értesítést elküldtem; gratulálok az áthelyeztetéshez! — J. Gy. Makó. A kérdéses ügyben kívánságod szerint fogok eljárni s jó sikert remélek. — P. K. Somogy-Kéthely. Megkeresésére levélben válaszoltam; remélem: megkapta. Minden jót! — B. P. Tatádfő. A mutatványszámot megküldöttem. — S. A. Bpest. Fogadja igaz részvételemet gyásza alkalmából. — E. I. Bpest. A szép ismertetés ép jókor jött; fogadd érte köszönetemet

Két évi képezdei — s több évről jeles működési — és erkölcsibizonyítvány tanképesítő vizsgálat letehetésére vonatkozó miniszteri engedély — és készütséggel, alapos kántorsággal rom. kath. tanító osztály — pusztai — esetleg kántor tanítói önálló állást keres oly hozzáadással, hogy az oklevelet a jövő tanévben megszerzi! Czim „Bkt” poste-restante Baranya-Siklós.

Budapest, 1895, „Minerva” kő- és könyvnyomda-intézet nyomása.